

Handboek

Lijdzaam Verzet

Datum: Februari 2023

Versie: 1.33

Status: Publieke versie 1.0

Auteur: AnarchoKrijger

Versie P1.0

De havik is een symbool van grote visie, observatie en bewustzijn. Op elk moment is deze vogel gefocust en wacht hij geduldig op de beste gelegenheid om actie te ondernemen. Het betekent dat de totem van een havik je helpt om gefocust en bewust te zijn van alle dingen die om je heen gebeuren.

De havik symboliseert daarnaast leiderschap, teamwork, moed en intuïtie. Wijsheid is een andere eigenschap die de havik je als je spirituele gids zal brengen. Deze vogel kan ook het symbool zijn van de waarheid, creativiteit, verlichting en optimisme. Haviken kunnen hoog in de lucht zweven en vliegen. Dit dier verkrijgt een hoger perspectief op elk probleem of project dat je onderneemt.

In het verleden geloofde men dat deze vogel een symbool was van de menselijke ziel. In het oude Griekenland werd de havik geassocieerd met Zeus, de machtigste van de goden. Men geloofde ook dat de havik een krijger-visionair was. In de inheemse Amerikaanse traditie werd de havik beschouwd als de bewaker van de aarde.

Inhoudsopgave

1	VOORWOORD	5
1.1	Leeswijzer.....	6
1.2	Hoe kun je helpen?	6
1.3	Copyright	7
1.4	Disclaimer.....	7
2	INLEIDING	8
2.1	Belang van verzet zonder agressie	8
2.2	Waarom is geweldloosheid effectief?.....	9
2.3	Hoe kan geweldloosheid een verzetscampagne versterken?	10
2.4	Het probleem van onderdrukking	11
2.5	Geweldloos versus ongewapend verzet.....	12
3	STARVING THE BEAST	13
3.1	Relatie met de fiscus.....	13
3.2	Bij gratie Gods ontbreekt.....	14
3.3	Parallele samenleving.....	15
3.4	Zelfverdediging	16
4	WERKEN VOOR DE OVERHEID.....	19
4.1	In overheidsdienst.....	19
4.2	Opdrachten van de overheid.....	19
5	PROTESTACTIES.....	20
5.1	Doel van de actie	20
5.2	Demonstreren	20
5.3	Stemmen, niet stemmen of blanco stemmen?	26
5.4	Publieke schandpaal	27
5.5	Ludieke acties	27
5.6	Neutrale acties	29
5.7	‘Harde’ acties.....	30

6	DWARSLIGGEN	33
6.1	Cash only	33
6.2	Protesteren tegen opgelegde boetes	34
6.3	Enquêtes	35
6.4	Identiteitskaart onnavolgbaar maken	35
7	STEUNEN	37
8	AUTONOOM WORDEN	38
8.1	Mens versus persoon	38
9	COMMUNICATIE EN ORGANISATIE.....	39
9.1	Belang van anarchie en decentralisatie.....	39
9.2	Digitale communicatie.....	40
9.3	Telefoonketting.....	41
10	CONTRA-INFORMATIE	42
10.1	Contra-propaganda	42
10.2	Desinformatie	43
APPENDIX A	LIBERTARISCHE BEGINSELEN	45
APPENDIX B	GEZICHTSHERKENNINGSSOFTWARE	47
APPENDIX C	WOO-VERZOEKEN	54

1 Voorwoord

Tot 1581 werd verzet tegen de overheid ongeoorloofd geacht. Het *droit divin*, Frans voor ‘goddelijke recht’, was het recht waarop de christelijke vorsten in vroeger eeuwen hun heerschappij baseerden. Volgens dit recht had de vorst de macht rechtstreeks van God gekregen en was hij daarmee geen verantwoording aan individuen schuldig. Maar bij de Nederlandse opstand tegen Spanje gingen opstandige edelen ervan uit dat een vorst zijn recht op regeren kon verspelen, zoals geformuleerd in de *Acte van Verlatinghe* (26 juli 1581). Dat principe werd later onderdeel van het idee van het ‘sociaal contract’: de staat is gebaseerd op een ‘vrijwillig’ aangegaan contract tussen burgers en overheid. Een drogreden, want zo’n contract vereist instemming van beide partijen, en jij en ik hebben zo’n contract nooit met de overheid getekend. Dit geeft in essentie burgers het recht om tegen de overheid in verzet te komen.

De onrust onder de boeren in de zomer van 2022 inzake de ‘stikstofplannen’ van de regering leidde tot protestacties. In zijn kern staan zij met hun verzet tegen de plannen van de overheid dan ook volstrekt in hun recht, zelfs als die plannen van de overheid een logische grond zouden hebben (Want wat is nu eigenlijk het ‘stikstofprobleem’?). In libertarische¹ zin kun je hun acties zien als zelfverdediging tegen de agressie van de overheid, al kun je van mening zijn dat hun acties het principe van proportionaliteit veronachtzamen.

De vele steunbetuigingen aan de boeren, zichtbaar door wapperende boerenzakdoeken en omgekeerde Nederlandse vlaggen², tonen dat veel mensen hun persoonlijke vrijheid koesteren. Juist individuele vrijheid, het recht op zelfbeschikking, wordt door overheidsbemoeienis steeds verdergaand uitgehold. Waar voorheen de overheid handhaafde op wetsovertredingen, wordt nu het gedrag van de burger op de korrel genomen. De burger dient zich braaf te gedragen, dat wil zeggen conform de moraliteit en regels van degenen die het voor het zeggen hebben. Eigen invulling wordt ontmoedigd en zelfs bestraft, zoals bijvoorbeeld ongevaccineerden de toegang tot horeca en events werd ontzegd. Dwangmaatregelen worden niet geschuwd.

Veel mensen zijn dat beu, maar voelen zich machteloos om de trend te keren. Dit boek beoogt mensen te verbinden. Samen sta je sterk. Als eenling kun je weinig doen, natuurlijk. Zoek daarom verbinding met gelijkgezinden. De centrale vraag in dit boekwerk is: ‘wat kun je doen om je te verzetten tegen de overheid, zonder dat je vervalt in agressie?’

AnarchoKrijger omarmt **geweldloosheid**. Geweldloosheid is een vorm van actie die bevestigt dat ieder mens recht heeft op leven, zich uitsprekt tegen onderdrukking en de waarde van elke persoon erkent. Geweldloosheid kan actief verzet combineren, inclusief burgerlijke ongehoorzaamheid met dialoog; het kan lijdzaam zijn: simpelweg niet meewerken aan afgekondigde maatregelen, tekens dragen die aangeven dat je verzet ondersteunt, intrekken van steun die in essentie de status quo in stand houdt of zelfs bevordert, of actief iets boycotten.

1 Zie Appendix A.

2 Als een nationale vlag, op enkele uitzonderingen na, ondersteboven wordt gevoerd, dan duidt dit erop dat er sprake is van een noodgeval. In de film ‘The last castle’, met in de hoofdrol Robert Redford, werd dit principe toegepast met de Amerikaanse vlag.

Ook is een groot deel van de mensen apathisch: ze zijn het met veel zaken niet eens maar zijn bang om buiten hun comfortzone te treden, of denken dat het niet zo'n vaart zal lopen. Ze willen onderduiken in de massa: vooral de kop niet boven het maaiveld uitsteken, is hun devies. Enerzijds begrijpelijk, maar anderzijds naïef. Vrijheden worden weggenomen. Wie zwijgt stemt toe. Het schip moet worden gekeerd, voordat het te laat is. Verandering komt vanuit je zelf. Daar heb je geen leiders voor nodig. Volg jij je eigen weg?

Dit handboek is geschreven vanuit de gedachte om groepen die geweldloosheid in praktijk willen brengen te ondersteunen en te inspireren. Het is dus vooral een boek dat ten doel heeft als inspiratiebron te dienen. Het boek geeft gradaties aan. Sommige acties passen voor bepaalde individuen niet binnen hun comfortzone of worden door hen als weinig effectief beoordeeld. Dat is bewust zo gedaan: iedereen kan eruit halen wat z/hij wil.

1.1 Leeswijzer

Er is geen aanbevolen volgorde, maar het is wel handig te beginnen met de inleiding, zodat een duidelijke afbakening waarover dit handboek gaat, helder is.

De overheid kan niets zonder geld dat zij via belastingen rooft (sommigen zeggen 'heft') van haar burgers. Hoofdstuk 3 - Starving the beast beschrijft wat je kunt doen om de inkomsten van de overheid te verminderen.

In hoofdstuk 4 - Werken voor de overheid is geïnspireerd op het bekende verhaal van Koning Midas: alles wat hij aanraakt, verandert in goud. Het bed waarop hij ligt, het eten dat hij aanraakt, de beker wijn aan zijn lippen – alles. Toegepast, de overheid kan niets als niemand voor haar wil weken. Degenen die vooral van fysieke actie houden, zullen met name geïnteresseerd zijn in hoofdstuk 5 - Protestacties.

1.2 Hoe kun je helpen?

- Dit Handboek Lijdzaam Verzet zal geregeld worden geactualiseerd. Suggesties voor verbetering en uitbreidingen zijn van harte welkom op anarchokrijger@proton.me. Schrijf in de onderwerpregel 'Suggesties'.
- Distributie is van belang via zoveel mogelijk kanalen, dat wil zeggen zonder dat er een duidelijke bron is. Als je een netwerk van mensen die interesse zullen hebben in wat dit handboek te bieden heeft, stuur dan een mail naar anarchokrijger@proton.me met als onderwerp 'Distributie'.
- Als je belangstelling hebt om toe te treden tot het Team AnarchoKrijger, mail ons dan naar anarchokrijger@proton.me met als onderwerp 'Teamlid'. Vermeld de aard van je bijdrage of achtergrond, je specifieke sterkten.

Belangrijk: zet geen persoonlijke gegevens in je mail. Gebruik bij voorkeur een schuilnaam. Team AnarchoKrijger zal contact zoeken indien nodig.

1.3 Copyright

Alles uit dit handboek mag worden verspreid of gekopieerd. Graag zelfs! Bronvermelding is niet noodzakelijk, maar bedenk wel dat bij actuelere versies de veelheid aan versies en aangepaste teksten tot verwarring kunnen leiden. Onze voorkeur is om die reden om de hele pdf zonder wijzigingen te delen.

1.4 Disclaimer

AnarchoKrijger is het net zo beu als vele anderen. Wij houden onze rug recht en vinden dat wij in ons recht staan ons ongenoegen kenbaar te maken. Maar wij staan voor geweldloze acties.

Art. 131 van het Wetboek van Strafrecht stelt:

[1] Hij die in het openbaar, mondeling of bij geschrift of afbeelding, tot enig strafbaar feit of tot gewelddadig optreden tegen het openbaar gezag opruit, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren of geldboete van de vierde categorie.

Voortborduren op gepresenteerde ideeën op een manier die grimmiger is en richting geweld of vernieling opschuift, is de eigen verantwoordelijkheid van de lezer. Uitdrukkelijk distantiëren wij ons van de gedachte dat dit document opruit of aanzet tot geweld c.q. vernielingen.

Team AnarchoKrijger wenst iedereen die vrijheid aan het hart gaat en daadwerkelijk wat wil doen veel inspiratie en geduld.

Januari 2023,

Team AnarchoKrijger

2 Inleiding

2.1 Belang van verzet zonder agressie

Acties zonder agressie zijn essentieel: agressie geeft de overheid – die beschikt over het monopolie op geweld – het excuus om hard op te treden. Bovendien krijg je zo de publieke opinie tegen je; de *main stream media* (MSM) zijn er als de kippen bij om dergelijk verzet te veroordelen.

2.1.1 Wat is agressie?

Agressie is een opzettelijke gedraging van significante aard die negatieve gevolgen veroorzaakt voor het object – personen, dieren, eigendommen, de leefomgeving of de natuur – waartegen die gedraging is gericht, dan wel de bedoeling of de dreiging in zich heeft die te veroorzaken.

Verwant aan agressie is agressor.

Een agressor is een individu die agressie initieert tegen een ander individu of groep van individuen.

Merk op dat agressie meer omvat dan geweld.

Geweld is een vorm van agressie waarbij gebruik wordt gemaakt van fysieke kracht of macht van meer dan onbetekenende aard.

2.1.2 Direct en structureel geweld

Vredesactivist Johan Galtung droeg in belangrijke mate bij aan het begrip van geweld door onderscheid te maken tussen direct en structureel geweld. Hij definieerde direct geweld als:

Direct geweld is lichamelijk schade toebrengen aan andere mensen door een opzettelijke handeling

en

Structureel geweld is schade aan mensen toebrengen als een gevolg van onrechtvaardigheden in de maatschappij.

Later voegde Galtung de term cultureel geweld toe aan zijn concept. Cultureel geweld verwijst naar rechtvaardigingen van direct of structureel geweld, en kan de vorm aannemen van verhalen, liedjes, taalgebruik, aspecten van religies of tradities, veronderstellingen of stereotypen.

Vredesbewegingen hebben zich van oudsher gericht op direct geweld, maar de laatste jaren zijn daar andere vormen van geweld aan toegevoegd. Hun agenda; de kosten van oorlogen die de budgetten voor gezondheidszorg en onderwijs verlagen, marteling, schietpartijen op scholen, nieuwe wapensystemen en - tot op zekere hoogte - huiselijk geweld. Andere sociale bewegingen hebben geleid tot afwijzen van psychisch geweld (pesten), geweld tegen dieren, geweld tegen de natuur en een verscheidenheid aan verschillende vormen van structureel geweld, zoals armoede en economische rechtvaardigheid.

2.2 Waaron is geweldloosheid effectief?

Lijdzaam verzet werkt vanwege de volgende redenen:

1. Geweld tegengaan door zelf geweld te gebruiken, draagt gewoon bij aan het totaal van geweld. Ook als geweld op korte termijn 'succes' lijkt te hebben, leidt het vaak op langere termijn tot tegengeweld en vergelding, waardoor een 'spiraal van geweld' op de loer ligt.
2. Lijdzaam verzet verwerpt zowel vergelding als vlucht. Weigeren te vluchten of te vechten – de verwachte reacties op conflicten of geweld – kan ervoor zorgen dat onze tegenstanders de situatie opnieuw beoordelen en hun opties heroverwegen. Standvastigheid zonder geweld door geweld te vergelden en zonder terug te deinzen, is de 'derde weg' van actieve geweldloosheid.
3. Actieve geweldloosheid maakt onderscheid tussen de actie en de acievoerder. Weersta de verleiding om je tegenstanders als onmenselijke te zien; vermijd het om onnodig vijanden te maken. Hoe meer je respect toont voor andere mensen en hoe meer je ze als menselijke wezens behandelt, zelfs wanneer je je fel uitspreekt en je verzet tegen wat ze doen, des te groter is de kans dat ze hun gedrag veranderen, of zich zelfs bij je aansluiten.
4. Actieve geweldloosheid zoekt oplossingen. Dit principe betekent niet dat je compromissen sluit met de uitgangspunten voor je protestacties, maar het betekent eenvoudigweg rekening houden met de behoeften van je tegenstanders, waarbij je probeert manieren te vinden om hen tegemoet te komen zonder in te boeten op je eigen legitieme behoeften of doelen.
5. Lijdzaam verzet kiest voor openheid, transparantie en waarachtigheid. Natuurlijk is dat uitgangspunt niet absoluut. Je hoeft je niet in de kaart te laten kijken bij de voorbereiding van je acties; geheimhouding is nodig om de tegenstander niet wijzer te maken dan ze zijn, alsook om het welzijn van anderen te beschermen. In de meeste situaties zijn geheimhouding en misleiding of bedrog niet alleen onnodig, maar hebben ze waarschijnlijk ook zeer contraproductieve gevolgen voor je organisatie en je relaties.

6. Actieve geweldloosheid transformeert je woede, in plaats van je te laten transformeren. *Rechtvaardige woede* in het aangezicht van geweld, onrecht, uitbuiting, bruut optreden, intimidatie en onverschilligheid is niet alleen begrijpelijk, maar ook gezond. De vraag is hoe je omgaat met je kwaadheid - door geweldloosheid kun je je woede omzetten in een positieve kracht voor constructieve actie.
7. Lijdzaam verzet oefent macht uit door samenwerking op te zeggen. De autoriteit die machthebbers uitoefenen is afhankelijk van de niet-aflatende medewerking van degenen over wie zij macht uitoefenen. Wanneer deze samenwerking wordt uitgesteld - wanneer mensen hun eigen macht uitoefenen door te weigeren mee te werken - verliezen machthebbers de bron van hun macht en worden de 'machtelozen' een geduchte tegenstander.

2.3 Hoe kan geweldloosheid een verzetscampagne versterken?

Geweldloosheid versterkt een verzetscampagne op vier manieren:

1. Geweldloosheid heeft als belangrijkste doel het geweld van een tegenstander te remmen of te breken en ervoor te zorgen dat het beeld postvat dat gewelddadige onderdrukking in politiek opzicht een averechts effect op hen zal hebben. Sterker nog, het streeft ernaar de 'machtspilaren' van een onderdrukkende instelling te ondermijnen.
2. Onder deelnemers aan een campagne worden vertrouwen en onderlinge solidariteit bevorderd. Ze mobiliseren zo meestal hun innerlijke kracht om in stress-situaties met hun angsten en onzekerheden om te gaan. Veel mensen realiseren zich pas hoe creatief ze kunnen zijn als ze door mede-deelnemers worden ondersteund bij het proberen van iets nieuws.
3. De pionier van geweldloze wetenschap, de Amerikaanse politieke wetenschapper Gene Sharp, heeft vier mechanismen voorgesteld die verandering kunnen bewerkstelligen bij degenen die zich verzetten tegen een geweldloze strijd³:
 - *conversie*: af en toe zal een campagne tegenstanders overhalen om hun standpunt te herzien;
 - *dwang*: soms kan een campagne tegenstanders dwingen zich terug te trekken zonder hen te overtuigen van de opvattingen van de activisten;
 - *accommodatie*: wanneer een tegenstander een manier zoekt om een concessie te doen zonder volledig toe te geven of afstand te doen van macht;
 - *desintegratie*: een mechanisme dat Sharp na 1989 heeft toegevoegd toen de Sovjet-Unie uiteenviel omdat het regime zoveel legitimiteit had verloren en zo weinig vermogen had om zichzelf te vernieuwen dat de elite, door de macht van het volk, geen andere optie meer had dan zich op te heffen.

³ Gene Sharp, 'How to Start a Revolution', 2020

4. Geweldloosheid verandert de kwaliteit van communicatie met omstanders en ‘slapenden’— mensen die zich nog geen zorgen maken over de kwestie of nog niet actief zijn in een beweging, of mensen die potentiële bondgenoten zouden kunnen zijn. in verzet tegen onderdrukking.

2.4 Het probleem van onderdrukking

Macht is gebaseerd op externe krachten.

- Gezag, ofwel gelegitimeerde macht. Het betekent dat mensen het recht van de elite om te heersen accepteren.
- Aanhangers van de elite, met hun kennis en vaardigheden,
- Materiële hulpbronnen.
- Immateriële factoren (zoals psychologische overwegingen en ideologische conditionering).
- Sancties die ter beschikking staan van degenen met macht.

Deze externe krachten zijn afhankelijk van de gehoorzame medewerking van het volk. De relatie tussen bevel en gehoorzaamheid is interactief, dat wil zeggen macht kan alleen worden uitgeoefend bij gratie van de volgzzaamheid van degenen die worden geregeerd.

- De eerste reden is angst voor consequenties. Het is echter te simpel om te stellen dat mensen alleen gehoorzamen, omdat ze bang zijn voor sancties — wettelijke sancties zoals boetes of gevangenisstraf, intimidatie of dreiging van geweld of de dood. Hoewel dit de dominante reden kan zijn in extreem gewelddadige dictaturen, zijn er over het algemeen zwaarwichtigere redenen om te gehoorzamen.
- Gewoonte (of traditie) is een tweede reden - mensen zijn gewend om te gehoorzamen en zonder duidelijke reden om zich daartegen te verzetten, zien ze geen reden om dat niet te doen.
- Ten derde is ‘morele verplichting’ een factor. Vanwege sociale, culturele of religieuze normen en waarden in de samenleving voelen mensen zich moreel verplicht om te gehoorzamen en zich te conformeren aan de algemeen geaccepteerde normen in de betreffende samenleving (of subgroep van die samenleving, zoals bijvoorbeeld een kerkelijke gezindte of bewoners van een woonwagenkamp).
- Samenwerken met degenen die macht hebben kan in iemands eigen belang zijn – vergroting van aanzien, financiële voordelen, of meer macht verkrijgen.
- Ten slotte kunnen mensen een gebrek aan zelfvertrouwen hebben en zich gewoon machteloos voelen (een gebrek aan innerlijke kracht).

Natuurlijk is het niet altijd gemakkelijk om ongehoorzaam te zijn. We zijn onderdeel van een web van relaties en structuren die ons vaak weinig keuzes lijken te laten. Hoe kunnen we ongehoorzaam zijn, terwijl we geld moeten verdienen om in onze basisbehoeften te voorzien? Hoewel volledige ongehoorzaamheid misschien niet altijd kan, zijn er toch verschillende gradaties van verzet mogelijk.

2.5 Geweldloos versus ongewapend verzet

Veel mensen staan sceptisch tegenover de kracht van lijdzaam verzet tegen de politie, waar elk openlijk verzet op brute wijze kan worden neergeslagen. Er zijn evenwel een groot aantal manieren om geweldloos te reageren op onderdrukking. De kracht zit hem vooral in herhaling: de zachtste druppel holt de hardste steen uit!

Een zeer breed scala aan populaire protesten is in de literatuur opgenomen onder de noemer 'geweldloos verzet' (soms ook wel 'burgerverzet' genoemd). Hun gemeenschappelijk kenmerk is dat ze vertrouwen op symbolisch protest, vormen van niet-medewerking of geweldloze interventie. Sommige bewegingen die als geweldloos worden beschreven, hebben echter defensief geweld met zich meegebracht (zoals op het Tahrir Plein in Caïro in januari 2011), of zelfs veelvuldig met stenen gooien (zoals in de Eerste Palestijnse Intifada van 1987-1992). Er is een continuüm tussen:

- het soort morele toewijding en interpretatie van geweldloosheid (zoals uitgedragen door Gandhi).
- een zeer bewuste politieke en strategische inzet om geweld, zoals dat in het algemeen in Oost-Europa in de jaren '80 was, te vermijden.
- bereidheid om geweldloze methoden te gebruiken (en gewapende conflicten te ontwijken), maar geen verplichting om fysiek geweld op een laag niveau te vermijden.

Het is dus mogelijk om onderscheid te maken tussen gradaties van 'geweldloos verzet' (waarbij er feitelijk een georganiseerde poging is om geweld op morele en/of strategisch gronden af te wijzen) en 'ongewapend verzet', dat stopt met wapens en bommen. Maar binnen een bepaalde beweging kunnen er verschillende houdingen zijn ten opzichte van geweldloosheid: de meeste deelnemers aan Gandhi's campagnes deelden zijn filosofie van geweldloosheid niet als levensfilosofie en zagen geweldloosheid niet anders dan een goede strategie om hun campagnedoelen te bereiken. Hoewel bewegingen met fysiek geweld op een laag niveau heel gewoon zijn, kan er een groep zijn die strikt geweldloze methoden inzet - zoals het geval was in de Intifada.

3 Starving the beast

3.1 Relatie met de fiscus

De overheid kan niets zonder geld. Als niemand de hem/haar opgelegde belastingen afdraagt, is het gauw gedaan. Zelfs liquiditeitskrapte is dodelijk. Het impliceert direct dat de Staat geld moet lenen op de kapitaalmarkt en als bekend wordt dat de burgers in staking zijn – en dat gaat als een strovuur – dan vliegt de rente omhoog. Het is een scenario dat Brecht Arnaert een tijdje geleden heeft aangegeven als uiterst effectief. Maar dat werkt alleen als achterhouden van betaling (1) getimed wordt samen met anderen en (2) er voldoende mensen meedoen.

Het volgende kun je individueel *low profile* doen:

- Ontwijk belastingen waar je kunt.
- Betaal belastingen op het laatste moment.
- Betaal in willekeurige gedeelten, met verschillende bedragen. Weliswaar is veel geautomatiseerd, maar over verschillende perioden kan het geautomatiseerde systeem niet eenvoudig de zaak traceren en zal een persoon moeten kijken of het opgeteld klopt.
- Maak iedere dag (week, maand) een klein bedrag over met daarbij een standaardomschrijving in de trant van ‘onder protest afgetroggeld’ of ‘jullie voorschot roofgeld’. Je kunt herhaalde bedragen automatiseren. Verrekening aan het einde van de periode.
N.B.: Voor mensen met een bedrijf: let wel op dat de bank je niet belast per transactie.
- Aanslagen zijn altijd afgeronde bedragen. Een alternatief is een protestbedrag aftrekken, bijvoorbeeld €0.05. Waarschijnlijk neemt de Fiscus dat verschil voor lief. Een van de teamleden doet al een tijdje en heeft (tot op heden) geen reactie van de fiscus gehad. Als dat massaal wordt overgenomen, zal het opvallen en geeft het ingehouden bedrag een luide proteststem. Mocht je vinden dat je toch netjes je belastingen moet betalen, tel dan de volgende keer hetzelfde bedrag bij de aanslag op. Als je dat van plan bent, maar je bent bang dat je op de korrel van de Fiscus zal komen te liggen, dan kun je ook met de opslag beginnen.
- Draai twee getallen van het te betalen bedrag om. Dus bijvoorbeeld €1674 wordt €1647.⁴ Je kunt altijd zeggen dat je je vergist hebt of aan cijferdyslexie lijdt. Je kunt het ook in het voordeel van de ontvanger doen, met een bezwaarschrift erachteraan. Je krijgt het terug of wordt verrekend met openstaande posten. Uiteraard dient een dergelijke omdraai niet het doel van liquiditeitskrapte, maar het houdt de ambtenarij bezig.
- Teken, als het enigszins te verdedigen is, bezwaar aan tegen een opgelegde aanslag.
- Huur voor klusjes rond huis mensen in die zonder factuur werken: schilders, klusjesmannen, huishoudelijke hulp, etcetera.

4 Opmerking: het verschil bij twee omgedraaide getallen is altijd een veelvoud van 9.

- Betaal (en ontvang) zoveel mogelijk contant. Maar vooral: accepteer cash. Banktransacties zijn traceerbaar en niet anoniem. Vraag nooit om een kassabon; zeg altijd dat je geen bon wenst. Het digitale systeem is volledig in handen van de macht. Een munt behoudt zijn waarde omdat mensen het accepteren als iets met waarde. Zelfs je plastic consumptiemuntje waarmee je tijdens carnaval een biertje kunt kopen in de kroeg is op dat moment in de *echte* economie meer waard dan een zilveren munt, omdat het wordt geaccepteerd als betaalmiddel.
- Let wel: creativiteit kan een bevredigend gevoel geven bij belastingaangifte, maar pas wel op wat je doet.

3.2 Bij gratie Gods ontbreekt

Op de website <https://www.degratiegods.com/de-gratie-gods-ontbreekt/> wordt gesteld dat alle wetten die in Nederland zijn of worden aangenomen door de Koning zijn getekend *bij gratie Gods*. Op basis hiervan kun je de fiscus een briefje sturen met de tekst: “Aan allen die dit zien of lezen, saluut! Ik meld u hierbij dat ik geen gift meer aan de belastingdienst doe, omdat de wetten waarop u zich baseert zijn getekend door het instituut de kroon, vertegenwoordigd door Willem Alexander van Oranje Nassau, bij de vermeende gratie Gods. In de bijlage vindt u het bewijs van de ontbrekende gratie Gods. Ik wijs de autoriteit van ‘de wetgever’ af”, dan kunt u de reactie van de secretaris-generaal van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties meesturen als bijlage.⁵

De website bevat voorbeeldbrieven voor allerhande situaties, zoals onder andere:

- hoe je kunt stoppen met het doen van belastingaangifte;
- hoe je kunt werken zonder BTW;
- hoe je kunt stoppen met het betalen van energierekeningen;
- hoe je de bij wet verplichte zorgverzekering opzegt;
- hoe je kunt stoppen met het betalen van boetes (inclusief voorbeeldbrief CJIB, reactie CJIB, antwoord op reactie) – zie ook paragraaf 6.2;

⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/woo-besluiten/2022/08/15/besluit-woo-verzoek-over-het-bewijs-van-gratie-gods>

3.3 Parallele samenleving

Parallele samenlevingen schieten als paddenstoelen uit de grond.

3.3.1 Agorisme (Zelfvoorzienendheid)

De principes van agorisme, de libertarische term voor praktische zelfvoorzienendheid, zijn in hun kern uitstekende manieren om belasting te ontwijken en dus zo min mogelijk bij te dragen aan overheidsinkomsten. Denk aan:

- Zelf verbouwen van voedsel (moestuin).
- Een waterput slaan (zolang het nog is toegestaan).
- Converteren van verbouwd voedsel naar een voedselproduct met een hogere toegevoegde waarde. Bijvoorbeeld appelmoes maken van de appeloogst, wijn maken van druiven,
- Ruilen van allerlei zaken, zoals voedsel (Bijv. jij hebt appels over en de buurman peren).
- Tweedehands spullen kopen (geen btw naar de overheid).
- Zelf energie opwekken (zonnepanelen of anderszins).
- Zelf maken en repareren van spullen.
- Spullen met een lange levensduur aanschaffen. Iedere keer dat je een product moet vervangen, draag je btw af aan de overheid.

Sluit je aan bij bestaande groepen die een parallele samenleving willen. Bijvoorbeeld www.vamilie.nl, Society4.0 (<https://society4th.org/>), Telegramkanalen van VerbindLokaal (<https://t.me/VerbindLokaal>).

Energie: <https://youtu.be/Wc1xxK2tjvo>

3.3.2 Goud en zilver

Al duizenden jaren zijn gouden en zilveren munten gebruikt als betaalmiddel. Deze hadden intrinsieke waarde, wat wil zeggen dat de koopkracht niet afhankelijk is van de partij die het geld in omloop brengt. Vandaag de dag wordt er wereldwijd gebruik gemaakt van zogenoemd fiatgeld, dat op zichzelf geen intrinsieke waarde heeft. Omdat iedereen verplicht is dat te accepteren als betaalmiddel (bijvoorbeeld de euro in de eurozone of de dollar in de VS) en omdat je belastingen moet betalen in deze valuta, functioneert het.

Vanuit het gezichtspunt van overheden is dat systeem handig: men kan - in tegenstelling tot gouden munten en zilveren munten - fiatgeld zonder enige moeite in de economie brengen. De hoeveelheid geld kan niet ongebreideld worden vergroot ('bijgedrukt') door de centrale bank (of tegenwoordig door simpelweg de digitale som te vergroten) omdat dan de waarde van het geld ineens stort, zoals de Zimbabwaanse dollar en vele andere voorbeelden in de geschiedenis. Dat gebeurt wanneer de economie om wat voor reden dan ook vastloopt en de geldpers wordt aangezet om de tekorten van de overheid aan te vullen. Goud en zilver zijn daartegen een goede bescherming. Door het loslaten van de

koppeling tussen geld en goud konden overheden geld bijdrukken, zonder geld te onttrekken aan de private markt. Daardoor is de rente nu kunstmatig laag geworden en zien we overal bubbels ontstaan (aandelen, obligaties, vastgoed, enzovoort). Als deze bubbels te groot worden en uit elkaar spatten zal waarschijnlijk worden teruggevallen op tastbare bezittingen als fysiek goud en zilver.

In de huidige wereld past geen munteenheid die volledig gecontroleerd wordt door één land, zoals nu de Verenigde Staten. Opkomende economieën willen niet langer de enorme tekorten van de Amerikaanse overheid financieren en zoeken naar manieren om in hun eigen valuta te handelen.

Als blijkt dat het beleid van centrale banken niet werkt zullen ze nog meer geld in de economie pompen. Verwacht mag worden dat de goudprijs deze gigantische vergroting van de geldhoeveelheid zal compenseren. Dit gebeurt wanneer mensen het vertrouwen verliezen in banken en overheden.

In een parallelle samenleving kun je gouden en zilveren munten gebruiken om onderling te gebruiken. Je kunt ze van je eigen opdruk met beeldmerkbescherming voorzien, en door de intrinsieke waarde kunnen ze ook in andere parallelle economieën worden gebruikt. Let wel, goud- en zilvertransacties worden geregistreerd, met andere woorden kopen van munten of munten laten slaan is niet anoniem. Er ontstaat zo een vlucht van fiatgeld naar tastbare waardevolle bezittingen waaronder goud en zilver.

3.3.3 Cryptomunten

[Nader uit te werken]

3.4 Zelfverdediging

3.4.1 Verdediging tegen agressors en plunders

[Nader uit te werken]

3.4.2 Verdediging tegen onteigening

Onteigening is roof van eigendom door de overheid met als ‘rechtvaardiging’ dat het noodzakelijk is voor het ‘hogerliggend belang’. Weliswaar betaalt de overheid een ‘redelijke’ compensatie, maar niettemin is het geen vrijwillige transactie. Het fundamentele recht op eigendom wordt door onteigening geschonden. Een ander woord voor onteigening is ‘gedwongen uitkoop’.

Boeren staan momenteel onder druk om hun bedrijf in te krimpen (veeteelt) met als argument dat het noodzakelijk is om de stikstofuitstoot⁶ te beperken. Boze tonngen beweren dat er verborgen agenda is, en dat het om landonteigening gaat.

⁶ Met stikstof worden stikstofverbindingen bedoeld, zoals ammoniak (NH₃); stikstof zelf (N₂) is een bestanddeel van de lucht (ca. 79%)

Als je de procedures analyseert dan gaat onteigening altijd gepaard met overleg en onderhandeling tussen overheid en grondbezitter, al dan niet door tussenkomst van een rechter. Dat zijn tijdrovende trajecten, vooral als de grondbezitter (de boer) onwillig is van zijn kostbaarste bezit – zijn land - afstand te doen. Maar uiteindelijk ‘wint’ de overheid in vrijwel alle gevallen.

Een mogelijke verdediging is het land over meer eigenaren te verdelen. Als je een hectare in diverse ‘postzegels’ opdeelt, zullen de onderhandelingen met alle eigenaren moeten worden gevoerd. Iedere eigenaar heeft zijn eigen belang natuurlijk. De ene wil nooit verkopen, de ander wel maar vraagt een hoge compensatie voor zijn investering. De verkopende boer kan in de verkoopacte voorwaarden bedingen als recht op eerste koop, vruchtgebruik van de grond, recht op overpad, etc. Dan heeft hij in de praktijk geen last van deze constructie. De enige restrictie zijn de kosten van overdracht, zoals kosten kadaster, notaris en overdrachtsbelasting. Dat zijn zaken die moeten worden uitgezocht voordat geconcludeerd kan worden dat het mechanisme zinvol is.

Er zullen genoeg mensen zijn die de boeren een warm hart toedragen en die via crowdfunding een stukje grond willen kopen. Wellicht is het eenvoudigste als boeren onderling een soort van omgekeerde ruilverkaveling organiseren. De gronden hoeven niet aansluitend te zijn. Een boer in Twente, bij wijze van voorbeeld, kan een stukje kopen in Friesland, en de Friese boer een zelfde stuk in Brabant. Zo kan het voor de boeren min of meer kostenneutraal. De koper dient wel een economisch belang te hebben bij zijn koop (een pacht ontvangen), maar over en weer zal dat met gesloten beurzen kunnen.

Overigens geeft het een nog betere bescherming als eigenaren in het bitenland zijn gevestigd, bij voorkeur buiten de EU. Dat is echter gespecialiseerd werk en het voert in het kader van dit handboek te ver om alle pro’s en con’s hier te vermelden.

3.4.3 Verdediging tegen uit je huis worden gezet

De woningnood is hoog en zal de komende tijd naar verwachting alleen maar nijpender worden. Hoezo kun je uit je huis worden gezet? Nu, wat denk je voor huisvesting van asielzoekers?

Geloof het of niet, er is een wet van kracht die dat mogelijk maakt: de Wet verplaatsing bevolking (Wvb)⁷. Deze wet stelt in artikel 7 onomwonden dat je huis, inclusief huisraad, kan worden gevorderd!

1. [Red: Dit lid is nog niet in werking getreden; ingeval buitengewone omstandigheden dit noodzakelijk maken kan bij koninklijk besluit, op voordracht van Onze Minister-President, dit lid in werking treden.]

⁷ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002097/2021-07-01>.

De burgemeester kan ten behoeve van verplaatste en te verplaatsen personen hetzij het beschikbaar stellen in gebruik van woonruimte, gebouwen en andere onderkomens, zo nodig met inventaris, hetzij onderbrenging, al of niet met onderhoud, vorderen. De vordering kan in werking treden zodra de beslissing daartoe is bekendgemaakt op de daarbij bepaalde wijze.

2. Onderbrenging in de zin van deze wet omvat het beschikbaar stellen in gebruik van vertrekken met nachtligging, meubilair, alsmede verwarming en verlichting of plaats in een verwarmd en verlicht vertrek, ter keuze van de bewoner. Onderhoud in de zin van deze wet omvat het verschaffen van spijs en drank.

3. Van iedere vordering wordt zo spoedig mogelijk een schriftelijk bewijs, waarin de aard, de omvang en de tijdsduur van de vordering omschreven zijn, uitgereikt aan de belanghebbende, zijnde degene, die krachtens recht van eigendom, bezit, gebruik of uit anderen hoofde de woonruimte of de goederen die in de vordering begrepen zijn, in gebruik heeft.

4. Indien de tijdsduur van een vordering meer bedraagt dan drie dagen kan de rechthebbende daartegen beroep instellen bij de commissie, bedoeld in [artikel 16](#).

5. Onze Minister van Binnenlandse Zaken stelt nadere regelen vast omtrent de toepassing van de eerste twee leden.

Dit artikel 7 is nog niet geactiveerd, maar hierover kan de minster-president besluiten zonder het Parlement, omdat het al een aangenomen wet is. Vooral oudere mensen die alleen in een 'te groot' huis wonen zijn kwetsbaar in dit verband. Hoezo bezit is heilig? Voor een nadere toelichting: zie Wikipedia⁸.

Zonder je eigen bezit te vernielen, kun je vermoedelijk weinig doen om dit tegen te gaan. Ongetwijfeld zullen er juristen opstaan die zich ertgen zullen verzetten. Mr. Frank Stadermann is activistisch en heeft een beschouwing geschreven naar aanleiding van het van kracht worden van art 2c en art 4.⁹

⁸ https://nl.wikipedia.org/wiki/Wet_verplaatsing_bevolking

⁹ <https://viruswaarheid.nl/informeren/kabinet-maakt-oneigenlijk-gebruik-van-wet-verplaatsing-bevolking/>

4 Werken voor de overheid

4.1 In overheidsdienst

Als je voor de overheid werkt, word je betaald met bloedgeld – geld dat onder dwang door de overheid van de burgers is afgetrokkend. Overweeg een baan in de private sector te zoeken.

Wanneer je het oneens bent met de acties van je werkgever, en je doel is om zand in de overheidsmachine te strooien, dan kan timing en gecoördineerde actie effectief zijn. Samen sta je sterk en als je met een aantal collega's tegelijkertijd opzegt, heeft de werkgever een probleem. Niet alleen moet hij vervangers vinden, maar ook verdwijnt er kennis en ervaring. Hetzelfde mechanisme zie je terug bij stakingen, bijvoorbeeld bij de NS. Hier is een voorbeeld uit Zwitserland.¹⁰

4.2 Opdrachten van de overheid

Als de overheid niet je werkgever is en die benadert je om een dienst te verlenen of een product te leveren, weiger dan. Je kunt de reden op de directe manier vermelden ('Ik werk niet voor organisaties die ik niet vertrouw') of het meer op een omtrekkende manier spelen ('Wat een interessante opdracht! Helaas heb ik geen tijd om u te helpen. Wat spijtig nou.'). Of – gluisperiger – de opdracht zeggen te aanvaarden en vervolgens niets doen. Dat laatste is vooral effectief als het een spoedopdracht betreft. Het valide juridische argument is dat je wacht op een schriftelijke opdracht voorzien van een natte-inkthandtekening.

Weigeren is natuurlijk gemakkelijker als je eigen ondernemer bent, maar ook als je werknemer bent kun je aangeven bij je leidinggevende dat je niet gemotiveerd bent om die taak uit te voeren, of dat je je niet capabel acht de opdracht uit te voeren.

Laat de overheid het zelf maar uitzoeken, oplossen of maken. <https://fb.watch/eyKTeSR84t/> geeft hiervoor een treffend voorbeeld.

10 [So geht Widerstand: Alle Assistenzärzte einer Schweizer Klinik kündigten gleichzeitig \(report24.news\)](https://fb.watch/eyKTeSR84t/)

5 Protestacties

5.1 Doel van de actie

Houd altijd voor ogen wat je wilt bereiken met je actie. Gewoonlijk wil je aandacht vragen voor iets dat je belangrijk vindt, maar door de politiek wordt genegeerd, ontkend, ontweken of niet serieus genomen. Idee daarachter is dat mensen die het nog niet weten of hun kop in het zand steken wakker geschud en – bij voorkeur – worden gemobiliseerd, zodat uiteindelijk een *kritische massa*¹¹ wordt bereikt.

Vraag je dus af wat voor soort actie het meest effectief je punt naar voren brengt.

De kracht van protestacties zit in herhaling; het Chinese spreekwoord luidt niet voor niets: de zachtste druppel holt de hardste steen.

5.2 Demonstreren

5.2.1 Doel en nut

Het voelt niet helemaal meer van deze tijd: als je je mening wil geven, kan dat toch ook gewoon op sociale media? Toch zijn er nog best regelmatig demonstraties. Maar wat bereik je daar nou eigenlijk mee?

Veel mensen zien ‘de straat opgaan’ als de belangrijkste vorm van politiek protest. Voor de mogelijkheden van sociale media beschouwden ze misschien demonstreren zelfs als de enige uiting van politiek protest. Hoe effectief zijn ze? Veel activisten hebben de rituele aspecten van straatmarsen niet afgedaan maar zien ze als tijdverspilling, als politiek theater. Inderdaad is wandelen in steden met spandoeken en leuzen nauwelijks als verzet te betitelen. Het doel is om mensen wakker te schudden, opdat ze zich aansluiten. De volgende stap is dat ze ook echt in beweging komen. Met andere woorden: er is een plaats voor demonstreren: ze zijn een middel om ‘bewustzijn te vergroten’ dat er een probleem of misstand is.

In de jaren '80 waren nogal wat activisten die demonstreren zagen als lekker met een groep vrienden naar Amsterdam of Den Haag om daar eens flink hun mening te uiten. Biertje erbij, en een spandoek natuurlijk. Het grootste protest in ons land ooit was in 1983: 550,000 mensen kwamen bijeen op het Malieveld om te demonstreren tegen kernwapens. In 2004 gingen naar schatting 300,000 mensen de straat op om zich tegen het beleid van premier Balkenende en zijn kabinet te verzetten. Zo massaal is een tijd geleden. Maar ook tegenwoordig zijn er nog regelmatig betogingen, bijvoorbeeld tegen de coronamaatregelen of ter ondersteuning van boerenprotesten.

Waarom gaan mensen ook in deze tijd, waarin minder mensen op de been komen, demonstreren?

11 Het begrip ‘kritische massa’ komt uit de theorie van kernenergie. De kritische massa is de minimale hoeveelheid splijtbaar materiaal die nodig is om een nucleaire kettingreactie in stand te houden. Zie: https://nl.wikipedia.org/wiki/Kritische_massa

- Mensen willen vooral uiting geven aan hun persoonlijke zorgen over grotere thema's, willen laten zien dat ze écht boos zijn. Ook speelt of ze onderdeel uitmaken van een netwerk waarin gedemonstreerd wordt: een vakbond, een Telegramgroep. Het zijn gelijkgestemden met wie persoonlijke zorgen gedeelde zorgen worden, en waardoor de mensen het gevoel krijgen er niet alleen voor te staan, een gevoel van verbondenheid. Dezelfde psychologie speelt bij stille tochten voor een slachtoffer van een beestachtige moord; collectieve rouw: gedeelde smart is halve smart.
- Een reden waarom demonstranten de straat op gaan is dat ze denken of in ieder geval hopen dat politici bereid zijn om naar hen te luisteren. Protesteren tegen een concrete zaak, zoals tegen de komst van Oekraïners in jouw dorp of de voorgenomen sluiting van een buurthuis, heeft een concreet doel voor ogen. Je hoopt direct invloed uit te oefenen op degenen die hierover beslissen. Onderzoek wijst uit dat dat effectief is: politici willen herkozen worden, en proberen te luisteren naar wat er onder de bevolking leeft.
- Een andere reden is dat een demonstrant wil dat veel andere mensen zich bewust worden van het probleem zoals zij dat ervaren. Hoe groter de groep, des te luider de boodschap en des te zichtbaarder de demonstratie is. Door de publiciteit op te zoeken, bereik je een grote groep, en ook daarmee bereik je indirect politici. Echte grote sociale veranderingen gaan niet zo snel. Een protest is dan een tussenstation dat je kan gebruiken om zoveel mogelijk mensen ongerust te maken en te prikkelen tot actie. Soms weten anderen niet eens dat er een probleem is, en kan je dat op deze manier duidelijk maken.
- Een andere insteek speelt als je voor iets abstracts strijdt, zoals 'vrijheid' of 'meer tolerantie'. In dat geval is een demonstratie niet zozeer een wapen om iets te bewerkstelligen, maar een manier om meer mensen bij jouw gedachtewereld te betrekken.

De laatste jaren is het ook gebruikelijk om je mening luid en duidelijk te ventileren via sociale media. Een filter met de omgekeerde Nederlandse vlag over je profielfoto bij de boerenprotestacties bijvoorbeeld. Is dat eigenlijk niet veel massaler en dus effectiever? Niet echt. Politici reageren over het algemeen op protesten waar ze niet omheen kunnen: een blokkade van snelwegen, of een berg mest op het Binnenhof. Roepen vanuit je luie stoel is van een andere orde. Wel trekt die vorm van activisme veel meer mensen. Want daadwerkelijk meelopen in een demonstratie, dat doen maar weinig Nederlanders.

Demonstreren heeft wel degelijk zin in breder opzicht. Dit kan het resultaat zijn van demonsteren:

- Jouw beweging groeit omdat mensen ervan horen.
- Je komt misschien in het nieuws waardoor je meer mensen bereikt. Media-aandacht heeft ook indirect effect op de politiek en de politie.
- Door te demonstreren kun je ook de publieke opinie veranderen. Als het sentiment positief is, kun je demonstreren veel langer volhouden.

Demonsteren is een manier om je stem te laten horen en op te staan tegen onrecht. Misschien geloof je niet dat met een spandoek en megafoon de straat opgaan wat uitmaakt. Demonstreren kan ook op andere manieren, zoals met je pen, stem of aanwezigheid. Het gaat erom dat je laat weten wat je belangrijk vindt. Wegkijken is geen optie. Wie zwijgt stemt toe.

5.2.2 Vorbereiding

Prepare for the worst, hope for the best.

Massademonstraties zijn een eerste stap om sociale veranderingen te initiëren en daarom kun je verwachten dat de gevestigde orde zich het hand en tand zal verzetten tegen maatschappelijke veranderingen/onrust en dus ook demonstraties en de vrije meningsuiting dienaangaande zullen dwarsbomen.

5.2.2.1 Algemeen

- Ga ervan uit dat de demonstratie onverhoopt kan escaleren. Ondanks het vredelievend karakter, kan dat gebeuren als zich relschoppers bij de demonstratie voegen of dat Romeo's stenen naar de politie gooien om daarmee te provoceren en hun politiecollega's het excuus geven met harde hand in te grijpen.
- Zoek een buddy: iemand die voor je opkomt, mocht je gearresteerd worden. Zorg dat je hem of haar altijd kunt bereiken. Schrijf met een permanente markeerstift zijn of haar contactgegevens op je arm, want het eerste wat er gebeurt bij een arrestatie is dat je telefoon in beslag wordt genomen.
- Zorg ervoor dat je een vertrouwd familielid of een vriend die NIET bij het protest is op de hoogte brengt van waar je zult zijn. Zorg ervoor dat ze je volledige naam, geboortedatum en medische gegevens hebben, zodat ze hulp kunnen inroepen in geval van nood. Wellicht kun je zelfs tevoren een advocaat laten weten wat je van plan bent en afspraken maken wat te doen als dit of dat.
- Ken je rechten. Iedereen en iedere groep heeft volgens artikel 9 van de Grondwet het recht om in het openbaar bij elkaar te komen, bijvoorbeeld voor een vergadering of een betoging of een demonstratie. Maar je mag geen andere wetten of regels overtreden. Ook mag je niet gevaarlijk zijn voor de veiligheid of voor de gezondheid van de bevolking.

1. Het recht tot vergadering en betoging wordt erkend, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet.

2. De wet kan regels stellen ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden.

[Grondwet, art. 9]

- Onder andere Amnesty International heeft de rechten van demonstranten online en in pdf-vorm uitgewerkt.¹² Deze rechten zijn het sterkst in 'traditionele openbare fora' en omvatten:

12 Zie: <https://www.amnesty.nl/encyclopedie/demonstratievrijheid>

- het recht om alles te fotograferen, inclusief de politie.
- recht op medische hulp. Als je gewond bent geraakt, zoek dan medische hulp en vergeet niet om je verwondingen te fotograferen voor bewijs.
- het recht om, indien je wordt gearresteerd, de reden van je arrestatie te vernemen. Jij en je gezin hebben ook recht op een advocaat onmiddellijk na arrestatie.
- Zorg voor een noodplan. Blijf bij elkaar, en weet hoe je contact kunt opnemen met je vrienden als je elkaar uit het oog verliest of indien de zaak escaleert – zorg ervoor dat je van tevoren hebt afgeproeven wat er gedaan moet worden als een van deze dingen gebeurt. Plan alles op een gecodeerd berichtenplatform zoals Signal, of een persoonlijke website. Weet hoe je hulp kunt mobiliseren als die nodig is en bespreek tevoren het actieplan dat in werking zal treden wanneer je wordt gearresteerd.

5.2.2.2 Kleding

- Draag in beginsel geen contactlenzen – traangas en pepperspray kunnen daaronder kruipen. Zorg voor adequate oogbescherming (veiligheidsbril).
- Draag comfortabele en beschermende schoenen waarin je je snel uit de voeten kunt maken, mocht dat nodig zijn.
- Draag kleding die zoveel mogelijk de huid bedekt om je te beschermen tegen zon en pepperspray
- Kleding dient niet identificeerbaar te zijn. Denk aan de vele camera's om je heen, inclusief de bodyscans van politieagenten. Zwarte kleding is het meest effectief vanuit het gezichtspunt van onherkenbaarheid.
- Alles wat opvalt, maakt het voor de politie gemakkelijker om je te identificeren. Verberg tatoeages zo veel mogelijk. Draag geen versierselen, oorbellen, of andere accessoires.
- Kleding moet ademend zijn, maar niet te los - losse kleding is gemakkelijk vast te grijpen. Ook sieraden kunnen in dat opzicht gevaarlijk zijn.
- Een hoofddekkel beschermt tegen de weerslementen en maakt gezichtsherkenning moeilijker (zie verder paragraaf 5.2.2.5 - Wapenen tegen gezichtsherkenningsoftware).

5.2.2.3 Wat mee te nemen

- EHBO-artikelen - pleisters, ontsmettingsmiddelen, pijnstillers, glucosetabletten.
- Als je een aandoening hebt: zorg ervoor dat je de hulpmiddelen daarvoor bij je hebt, zoals een inhalator, epipen, insuline en enkele dagen voorgeschreven medicatie.
- Flessen water (om te drinken én ogen te spoelen in het geval de politie pepperspray of traangas gebruikt – een spuitfles is het handigst).
- Snacks (voor jezelf en je mede-demonstranten).
- Een permanente markeerstift (voor het opschrijven van badgenummers van politieagenten).
- Pen en papier voor documenteren van politieacties en verwondingen (onafhankelijk van je telefoon).

- Maandverband (vermijd het gebruik van tampons; als je wordt gearresteerd krijg je misschien niet de kans om ze te verschonen), en andere verzorgingsproducten.
- Wat contant geld.
- Contactinformatie voor noodgevallen.
- Natte doekjes en tissues.
- Reservekleding indien je kleding doorweekt raakt (waterkanon) of wordt blootgesteld aan c.q. besmet raakt met chemische wapens (pepperspray, traangas).
- Een bodycam is een handige manier om gebeurtenissen op video vast te leggen, terwijl je je handen vrij kunt houden. Zorg ervoor dat de beelden kunnen worden gestreamd, opdat ze niet verloren gaan, mocht de bodycam in beslag worden genomen of beschadigd raken. Zie paragraaf 5.2.2.4.

5.2.2.4 Aandachtspunten (specs) bij de aanschaf van een bodycam:

- Compact, licht van gewicht en onopvallend en gemakkelijk aan kleding te bevestigen
- Een lens met een brede beeldhoek (130° of groter).
- Robuust en idealiter te gebruiken in alle weersomstandigheden.
- Een lange batterijduur (2.5 uur of langer).
- Een behoorlijke cameraresolutie.
- Een grote (en mogelijk uitbreidbare) gegevensopslagcapaciteit, zodat je op dat cruciale moment niet zonder sap of geheugen komt te zitten.
- Een nachtzichtfunctie (infraroodfunctie) kan handig zijn, maar maakt de camera significant duurder. Demonstraties zijn gewoonlijk bij daglicht, dus echt nodig is deze functie niet.

5.2.2.5 Wapenen tegen gezichtsherkenningsoftware

Inleiding

Zie Appx C

5.2.3 Tijdens de demonstratie

Bij fysieke demonstraties en betogingen ligt agressie op de loer. Beteugeling van agressie is vooral van belang om uw eigen veiligheid zo veel mogelijk te borgen. Uiteraard mag je wel jezelf verdedigen tegen een agressor, ook al is dat de politie. De crux is dat je zelf niet moet beginnen. Laat je vooral niet provoceren door Romeo's of politieagenten. Geef ze geen excuus. Voor je het weet ontstaat er een spiraal van geweld, waarbij slachtoffers vallen.

Demonstreren is het meest effectief door een combinatie van beeld en geluid. Beelden zijn niet alleen een indrukwekkende stoet van betogers zelf, maar ook spandoeken met leuzen en boodschappen die de overheid moeten wakker schudden. Denk bij geluid aan strijdliezen, gescandeerde leuzen en dergelijke.

- Blijf te allen tijde kalm en gefocust als de zaken escaleren.
- Zorg dat je voldoende drinkt (vooral bij hoge temperaturen) en eet.
- Wees alert op wat er om je heen gebeurt.
 - Reageer snel op waarschuwingssignalen en gevaar, vooral als je een onderliggende aandoening hebt die levensbedreigend kan worden als je wordt gearresteerd.
 - Herken tekenen van fysieke en mentale nood bij jezelf en anderen. Help anderen die blessures hebben, uitdrogingsymptomen (etc) vertonen, of paniekerig gedrag laten zien.
 - Documenteer politiegeweld en verwondingen. Gebruik een **bodycam (zie)**
- Als je lang haar hebt, bind het naar achteren opdat het niet gemakkelijk kan worden vastgepakt.
- Digitaal bewijs bij of in de buurt van een protestdemonstratie kan tegen je worden gebruikt. Dit is vooral belangrijk voor mensen die geen papieren, een reisbeperking of een strafblad hebben.
- Bescherm je smartphone: het is aan jou om te beslissen om je telefoon achter te laten of mee te nemen. Wetshandhavers kunnen je mobiele provider dwingen om informatie te geven die door zendmasten is vastgelegd. Dit kan de politie gebruiken om het individuele mobiele abonnee-identiteitsnummer te achterhalen van iedereen op een bepaald moment tijdens een demonstratie waardoor de anonimiteit van hele menigten en massa wordt gecompromitteerd. Laat daarom je primaire telefoon thuis. Koop een wegwerptelefoon en neem die mee zodat je in geval van nood contact kunt opnemen met vrienden of familie. Als je besluit je primaire telefoon mee te nemen, houd deze dan zoveel mogelijk uit - dit maakt het moeilijker voor je telefoon om verbinding te maken met zendmasten of wifi-hotspots. Je kunt je telefoon ook in een Kooi van Faraday bewaren die alle radiocommunicatie blokkeert.
- Ga niet alleen als je het kunt vermijden.
- Plaats geen foto's of video's online waarop van mede-demonstranten herkenbaar zijn. Als je die al hebt, haal ze dan weg. Als je van plan bent iets te posten, maak dan gezichten en herkenningspunten (tatoeages e.d.) onherkenbaar.
- LET WEL:
 - Vergeet niet dat:de politie undercover agenten inzet, mensen die constant geweld uitlokken. Tegenwoordig noemen we ze ook wel 'Romeo's'. Zij beginnen op een vreedzame demonstratie ineens met stenen te gooien, zodat de politie een excuus heeft om iedereen op te pakken en in elkaar te slaan. Ook worden natuurlijk juist die beelden door de MDM wereldkundig gemaakt, zodat de demonstratie een kwalijke reuk krijgt. Laat je dus niet provoceren door Romeo's. Bescherm jezelf.
 - Soms zie je ook wel eens mensen met NSB prinsenvlaggen (oranje wit blauw) tussen lopen, en de media maakt alleen foto's van hen, om de demonstranten vervolgens als nazi's weg te zetten. Die zijn er ook met voorbedachte rade neergezet - of deze demonstranten zijn gewoon heel erg onnozel.
 - Dan zijn er ook nog de zogeheten 'tikkie-activisten' die bij ieder event geld bietsen, terwijl veel van de demonstranten die iedere keer de straat opgaan vaak niet eens geld hebben voor een busreis (en er ook niet om vragen).

5.2.3.1 Hoe te verdedigen tegen pepperspray en traangas?

- Een veiligheidsbril kan helpen om te voorkomen dat je chemicaliën in je ogen krijgt.
- Een bandana die is gedrenkt in water, citroensap of azijn kan helpen bij het ademen als je wordt blootgesteld aan de chemicaliën van traangas of pepperspray.
- Blijf kalm: paniek verhoogt de irritatie. Adem langzaam en houd jezelf voor dat wat je ervaart slechts tijdelijk is.
- Maak je eigen traangas/peperspray neutralisator. Meng een deel maagzuurremmer en een deel water. De maagzuurremmer moet magnesiumhydroxide of aluminiumhydroxide bevatten. Vermijd alles wat alcohol bevat.
- Maak je neus en mond schoon. Snuit je neus en gebruik water om je mond te spoelen, maar slik het niet door.
- Als iemand die is aangevallen met traangas of pepperspray contactlenzen draagt, verwijder deze dan (of laat ze verwijderen) met SCHONE, niet-verontreinigde vingers. Spoel beide ogen met water. Herhaal indien nodig.

5.3 Stemmen, niet stemmen of blanco stemmen?

Wat is de beste weg naar sociale verandering? Veel, waarschijnlijk veruit de meesten zouden verkiezingen zeggen. Maar is dat werkelijk zo? Dag na dag, jaar na jaar, beloven allerhande politici het paradijs op aarde, met hun enthousiaste plannen voor verandering, hun visie op waar de maatschappij naartoe moet. Dan zitten ze op het pluche en er verandert vervolgens vrijwel niets, hooguit wat gefriemel in de marge. De reden is volgens cynici simpel: verkiezingen kunnen niet leiden tot fundamentele sociale verandering. Het maakt niet uit wie je kiest, het maakt niet uit of je voor ‘verbeteringen’ stemt: er zal nog steeds een regering zijn. Er zullen nog steeds een handvol lieden zijn die aan de touwtjes trekken en anderen dwingen te slikken wat zij hebben voorgekauwd, desnoods met geïnstitutionaliseerd geweld (politie, justitie, het leger). Om deze reden zijn er talloze mensen die principieel niet gaan stemmen.

Toch is dat niet de manier om lijdzaam verzet te plegen. Niets doen wordt gezien als apathie, als luiheid, of – erger nog - als instemming met het systeem, ook al bedoel je dat niet. Stem ook niet blanco: wie weet of een van de stemmentellers niet het formulier gebruikt om de stem van zijn/haar voorkeur aan te kruisen. Beter is om te gaan stemmen en op het formulier je protest kenbaar te maken; de stem wordt geteld maar als ‘ongeldig’ geboekt. Je kunt hierbij je eigen inspiratie volgen door te schrijven: ‘Geen enkele partij is democratisch’, ‘Ik steun de boeren tegen de klimaatmaffia’ of D66 in D666¹³ veranderen, duidelijk gemarkeerd met een pijl opdat de ongeldigheid niet over het hoofd kan worden gezien.

Een alternatief is om je stem aan een partij te geven die het radicaal anders wil doen, ook al is de kans klein dat zo’n partij een zetel verovert. Het geeft in ieder geval het signaal af dat je zittende partijen de rug toekent.

13 666 is het Getal van het Beest (=de duivel)

5.4 Publieke schandpaal

Publieke verontwaardiging over schandalen is in zijn algemeenheid effectief. Denk aan het schandaal rond *The Voice of Holland*, de dickpics van Overmars en de mondkapjesdeal van Sywert van Lienden.

Gezagsdragers hebben een hekel aan reputatieschade en acties die hen te kakken zetten sorteren beslist effect, vooral als er verifieerbare feiten zijn. Met name pijlen op politici die geregeld met een moraliserende vinger zwaaien, maar die zelf over de schreef gaan of zijn gegaan zijn geschikte doelwitten die je op de korrel kunt nemen. Journalisten zijn hier goed in – ze hebben ook de mogelijkheden van de massamedia. Herinner je je nog het feestje van minister van Justitie Ferd Grapperhaus in coronatijd? De tactiek van de journalisten is sluw ook. Eerst wordt een compromitterende foto vrijgegeven. De actie lijkt op een toevalstreffer. Dat wordt door het ‘slachtoffer’ dan afgedaan als iets onbetekenends, als een momentopname. Daarna komt de echte lawine aan foto’s die onmiskenbaar bewijst wat er is gebeurd.

5.5 Ludieke acties

Ludieke acties brengen bij de medemensen een glimlach op hun gezicht. Het blijft in het geheugen met een positief label. Hieronder wat voorbeelden ter inspiratie.

- Zet bij een drukke weg die in je omgeving berucht is dat er te hard wordt gereden een bord: ‘Let op! Snelheidscontrole’. Verderop, buiten het zicht van het eerste bord, een bord in dezelfde stijl met ‘Einde protestactie’. In hetzelfde kader kun je denken aan een wegomleiding: ‘Wegomlegging in verband met boerenprotestacties’. Aan het einde: ‘Bedankt voor uw begrip voor deze boerenprotestactie’.
- Schminck je gezicht met een omgekeerde Nederlandse vlag of met een ander symbool dat staat voor de protestactie. Kan ook helpen gezichtsherkenningsoftware te misleiden.
- Knijp een paar flessen afwasmiddel in een lokale fontein. Een megabubbelbad is het gevolg. Let wel, neem geen grote vijver waarin zich vissen bevinden. Het doel is opvallen en je boodschap verspreiden, niet vissen doodmaken.
- Een bord prominent op diverse plaatsen nabij een AZC: ‘Welcome asylum seekers. Report at the town hall and receive €500. Valid today only.’ (of een andere belofte). Borden fotograferen en na een uur verwijderen.
- Draag een t-shirt of andere kledingstukken met de onmiskenbare kleuren van de omgekeerde Nederlandse vlag of bedrukt met een ander symbool dat staat voor de protestactie.
- Een oude truc waardoor auto’s niet kunnen starten is een aardappel in de uitlaat. Stel je eens voor dat ambtenaren, technisch meestal niet zo bijdehand, te laat op hun werk komen, of erger nog, niet op tijd thuis zijn voor het eten ...

- Op 4 september 2012 gebruikte de Libertarische Partij het gebouw van De Nederlandsche Bank als een reusachtig projectiescherm. Op de bank waren een tijdje de tekst 'Failliet' en de slogan 'De overheid is het probleem, niet de oplossing' te zien.¹⁴
- Kunstuitingen:
 - Straattheater, bijvoorbeeld:
 - een paar geketende mensen gelabeld als 'burger' onder bevel van mensen met wapens gelabeld als 'overheid'. Zorg voor mensen eromheen die flyers uitdelen.
 - een doodskist getiteld 'democratie' die door enkele dragers ten grave wordt gedragen, de dragers gemaskerd met een kartonnen feestmasker die een bekende politicus/politica uitbeeldt, zie
 - Spotprenten, zoals Mark Rutte met een Pinocchio-neus., Hugo de Jonge die op zijn schoentjes naar de pijpen van de duivel danst, Herbert Bruls verkleed als een moraalridder, etc
 - Ceremoniële prijsuitreikingen voor de oneerlijkste politicus: een drol van steen, duivelsoren, (kunstenaars kunnen dat ongetwijfeld veel creatiever invullen)
- Deel eenvoudige weggeefproducten uit (een balpen met opdruk, verwijzend naar een website of logo, een rolletje pepermunt, een USB-stick (waarop je je boodschap kunt zetten). Vind inspiratie op websites die actief zijn in relatiegeschenken.
- Tijdens folkloristische markten en braderieën zijn ze nog geregeld te zien: schandpalen. De schandpaal werd vroeger gebruikt om misdadigers te kijk te stellen. Wie vandaag de dag in het openbaar ergens van wordt beschuldigd wordt spreekwoordelijk 'aan de schandpaal genageld'. Een ouderwetse schandpaal op de markt (simpel van hout te maken) met een foto van het hoofd van iemand naar keuze op de plek waar gewoonlijk iemands hoofd doorheen steekt. Naar goed middeleeuws gebruik kunnen mensen rot fruit, eieren e.d. gooien. Wel opruimen achteraf, natuurlijk.
- Rollen wc-papier bedrukt met het (gestileerde) gezicht van ... ? 'Veeg je billen af met Rutte'
<https://relatiegeschenkidee.com/wc-papier-bedrukken/>

- Tekst aanbrengen op een stoep of op een grauw, 'vies' gebouw met een hogedrukreiniger. Dat is geen vandalisme.

14 <https://www.at5.nl/artikelen/86226/nederlandsche-bank-failliet>

5.6 Neutrale acties

5.6.1 Een kraam

Een kraam met informatie op lokale, drukbezochte markten kan zeer effectief zijn. Zorg dat je goed zichtbaar bent en zorg ervoor dat mensen de informatie gemakkelijk kunnen meenemen: flyers, visitekaartjes die naar een website verwijzen, e.d.

5.6.2 Flyers achter ruitenwissers

Geen origineel idee, natuurlijk.

5.6.3 Een quiz

- Pubquizen zijn populair. Bedenk een quiz die je live met mensen kan doen op bijvoorbeeld markten. In het kader van de boerenprotestacties:
 - Bedenk vragen waar onverwachts toch boeren voor nodig zijn, bijvoorbeeld etenswaren waarvan in eerste instantie niet duidelijk is dat ze agrarisch gerelateerd zijn.
 - Niet alleen voedsel: in hoeveel producten in jouw directe omgeving zitten onbewust spullen afkomstig van boeren?
- Dit kun je natuurlijk breder trekken en politieke vragen toevoegen.
 - Hoeveel mensen weten dat de vrouw van Wilders Hongaars is met Turkse roots?
 - Wie van de volgende personen is verbonden met het WEF?
 - Hoeveel stemmen kreeg Frans Timmermans waardoor hij Eurocommissaris is geworden? [Zonder stemmen; Eurocommissarissen worden benoemd]
 - Welk ministerie slokt het grootste deel van de begroting op? [Sociale Zaken en Werkgelegenheid]
 - Welke drie ministeries geven gezamenlijk meer dan 60% van de begroting uit? [Sociale Zaken, Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Onderwijs]
 - Hoe hoog bedraagt de staatsschuld per hoofd van de bevolking? [<https://www.destaatsschuldmeter.nl/> - delen door <https://www.cbs.nl/en-gb/visualisations/dashboard-population/population-counter>]
 - etc
- Weetjes die het 'milieuprobleem' ter discussie stellen, bijvoorbeeld: hoeveel CO₂ bevat de lucht [320 ppm, circa 0.03%]

5.6.4 Bedrukt textiel

Boodschappen op T-shirts, jassen, tassen e.d. kunnen effectief zijn. Zie bijvoorbeeld ‘Jessy creatief’ (Facebookpagina)¹⁵ doet dat als hobby en kan dat dus kleinschalig doen. AnarchoKrijger kent haar via een protestgroep op Telegram, dus geen zorg dat het wordt doorgebriefd aan de overheid.

5.7 ‘Harde’ acties

Op enig moment kunnen acties grimmiger van karakter worden. Blijf vreedzaam en vermijd vernielingen, plunderingen en agressie. Wees als riet dat meebuigt in de wind. Niet alleen verlies je door vernielingen en gewelddadig gedrag rap de steun van het publiek, je geeft ook de politie het excuus om wapens te gebruiken. De overheid heeft het monopolie op geweld en de kans om van de politie door middel van geweld te winnen is per definitie miniem. Het kan hooguit een keer een ‘succesvol’ incident betreffen, maar bedenk: het gaat erom de oorlog te winnen, niet een slag.

- Ceremonieel verbranden van de EU-vlag

5.7.1 Bezettingsacties

5.7.1.1 Bezetten van een centraal plein

Een vreedzame bezetting van het Tahrirplein in Caïro maakte een einde aan de heerschappij van Arabische dictators in 2011¹⁶, en sloeg over naar andere landen in het Midden-Oosten en Noord-Afrika.

Als er één hoofdlocatie is, in Nederland bijvoorbeeld het Malieveld in Den Haag of de Dam in Amsterdam, kan een wacht effectief zijn. Je kunt beginnen door gewoon buiten een overheidsgebouw te posten met spandoeken en borden. Bouw dat gradueel op: eerst een uur, eenmaal per week bij de ingang van het gebouw, dan naar een uur per dag, naar de hele dag, en dan, als er geen reactie is geweest van degenen tegen wie je protesteert, zou je een vierentwintig uur durende wacht kunnen overwegen. De kracht van dit soort acties zit in zijn volharding.

Overheden hebben weinig tolerantie voor dit soort protest. Zorg ervoor dat het duidelijk is waarvoor je er staat, wat het doel van je protestactie is. Een kraam met literatuur, spandoeken, posters, uitreiken van flyers en folders, een gigantische pop zijn effectieve blikvangers.

Focus is belangrijk. Eén gericht doel werkt veel beter dan meer doelen, en een concreet doel werkt beter dan een abstract doel. Dat heeft niet zozeer te maken dat slechts een doel belangrijk is, maar met de korte tijdsperiode en aandacht van het publiek.

Er kan een moment komen dat de politie wordt ingeschakeld om de zaak te ontruimen. Hoe eerder ze dat doen, des te beter: het bevestigt dat de actie ertoe doet en dat de gezaghebbers zenuwachtig zijn geworden.

¹⁵ <https://www.facebook.com/profile.php?id=100076951683360>

¹⁶ [https://nl.wikipedia.org/wiki/Egyptische_Revolutie_\(2011\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Egyptische_Revolutie_(2011))

Je groep zal zich moeten voorbereiden op dergelijk ingrijpen. Keer terug naar de locatie na te zijn verdreven; dat is een krachtig signaal van lijdzaam verzet. Je kunt er ook op anticiperen dat er een grote groep klaarstaat zodat je met veel meer activisten terugkeert. Geen geweld, geen intimidatie. Lijdzaam verzet. Stugge volharding dwingt respect af.

5.7.1.2 Bezetten van openbare gebouwen.

5.7.2 Sabotage

Sabotage is een vorm van (meestal politiek) verzet of burgerlijke ongehoorzaamheid die zich manifesteert door een ingreep in de gang van zaken of een productieproces met het oogmerk deze feitelijk te laten mislukken of te belemmeren.

Vrijwel altijd gaat met sabotage vernieling gepaard en dat is natuurlijk zelden of nooit 'lijdzaam' te noemen.

Vanuit het gezichtspunt van zelfverdediging kunnen sommige sabotage-acties evenwel aanvaardbaar zijn. Houd wel in het oog dat het bij sabotage niet gaat om de toegebrachte schade zelf, maar om het (tijdelijke) ontwrichtende effect dat ermee gepaard gaat. De meest effectieve acties zijn dan ook acties die geen noemenswaardige schade in zich hebben, maar wel veel last veroorzaken.

- Let wel, als je een vorm van sabotage overweegt, speel altijd op de bal, nooit op de man. Hoezeer je ook een hekel hebt aan een persoon, dat individu belichaamt een instituut en daartegen dient je verzet te zijn gericht. Enig persoonlijk ongemak is prima, maar veroorzaak dus geen schade in de privésfeer.
- Neem in acht dat door je sabotage-actie geen letsel ontstaat of kan ontstaan.

Voorbeelden van mogelijke sabotage-acties, ter inspiratie:

- Onklaar maken van straatcamera's door de beschermkap voor de lens ondoorzichtig te maken (met verfspray bijvoorbeeld). De kosten van de beschermkap zijn laag, maar vervangen ervan is gewoonlijk tijdrovend.
- Verkeersknooppunten blokkeren behoren bij de bekende acties van boeren en vrachtwagenchauffeurs. Maar wat als je een openstaande brug niet meer kunt sluiten? Of een verkeerstunnel ontoegankelijk maakt?
- Een toegangsdeur die is dichtgelast, dichtgelijmd of met eenrichtingsschroeven is dichtgeschroefd, of waarvan de sloten zijn volgespoten met een uithardend materiaal is effectief omdat het een tijdje duurt voordat de zaak weer is hersteld. Selecteer een toegangsdeur die veelvuldig wordt gebruikt, zoals de ingang van een gemeentehuis, school of andere publieke ruimte.

- Hacken van servers en vernietigen of veranderen van databestanden is gewoonlijk niet effectief, omdat er een back-up zal worden geïnstalleerd. Ook dit kost echter tijd voor omzetten en testen.
- Strooi in het voorjaar een grote bus met bloemenzaad uit over de gazonnen die door de gemeente krampachtig worden onderhouden. Je kunt dat ook doen met een thema, bijvoorbeeld dat de bloemen een logo vormen of een slogan leesbaar maakt.

6 Dwarsliggen

De overheid het leven zuur maken geeft voor veel mensen die het beu zijn een zekere mate van voldoening.

- Protesteer tegen van overheidswege opgelegde verplichtingen door er niet aan mee te werken, zoals in Corona-tijd weigeren de coronacheck-app te laten zien (ongeacht je vaccinatiestatus), geen mondkapjes dragen, de avondklok naast je neerleggen.
- Werk niet mee aan onzinnige administratieve verplichtingen waarvoor een andere partij een verzoek doet. Zo ‘moeten’ accountants de statuten van hun klanten in hun doossier opnemen (eis AFM). Geef er als klant geen gehoor aan. Vooral partijen met een zekere macht of monopolie (banken/verzekeringsmaatschappijen) zijn berucht in dit verband. Het is de vraag of de aan hen opgelegde verplichtingen inderdaad wel ‘harde’ verplichtingen zijn of een doorgeslagen interpretatie. Vraag altijd aan de vragende instantie om de wettelijke onderbouwing, inclusief artikelnummers (‘Waar staat dat, meneer?’).
- Werk in beginsel niet mee aan buurtinterviews van politie of een andere handhavende instantie, ook al ben je getuige geweest van het voorval of heb je nadere informatie waarmee ze vermoedelijk verder kunnen komen. Meewerken betekent het systeem in stand houden. Je herinnert je niets. De échte recalcitrante rakkers kunnen een stap verder gaan en desinformatie geven.
- Ziekmelden kan effectief zijn omdat iemand die zich ziek heeft gemeld ontslagbescherming geniet. Noem vage klachten/symptomen, pijn in je rug bijvoorbeeld.
- Werkweigering op basis van gemoedsbezwaren. Zie ook hoofdstuk 4 - Werken voor de overheid.
- Massaal ontslag nemen is heel effectief, maar vergt afstemming met collega’s. In de meeste gevallen zullen individuen het inkomen helaas nodig hebben en zal je dit niet georganiseerd krijgen.

6.1 Cash only

Digitale betalingen geven organisaties en de overheid inzicht in waaraan mensen hun geld uitgeven. Dat gaat ze geen fluit aan. Argumenten als ‘het is veel veiliger voor ons’ en ‘lekker gemakkelijk voor u’ zijn allemaal drogredenen om je te verleiden digitaal te betalen.

- Betaal in winkels (etc.) uitsluitend contant Doe geen zaken met supermarkten, marktkramen, winkels, etc. waar dat niet kan. Laat je karretje bij de kassa staan als je niet cash kunt betalen, of loop zonder te betalen door.
- Geef niet aan collectes wanneer dat niet in cash kan. Zo accepteren collectanten soms alleen digitale giften (bijv. via ‘tikkies’). Jammer dan.

6.2 Protesteren tegen opgelegde boetes

Volgens Burgerfront¹⁷ is een boete betalen vrijwillig, omdat het niets anders is dan een handelsvoorstel dat je niet hoeft te accepteren. Burgerfront adviseert een brief (hoeft niet aangetekend) te sturen naar het Parket Controle Verwerking Openbaar Ministerie, Afd. Mulder, Postbus 50000, 3500 MJ Utrecht:

‘Geachte heer/mevrouw, Ik heb geen zaak met u. Ik aanvaard uw handelsvoorstel niet. Mocht u van mening zijn dat ik de samenleving onherstelbare schade heb berokkend, dan stuurt u mij maar een dagvaarding.’

Vermoedelijk krijg je een schriftelijk antwoord met het verzoek een borgsom te storten, ‘omdat u anders de kans loopt dat uw bezwaar niet in behandeling wordt genomen’ of iets van die strekking. Maar je hebt geen bezwaar aangetekend! Je hebt het handelsvoorstel immers niet aangenomen. Het is een poging om je wederom een contract in te trekken. Stuur dan een tweede brief, met hun brief retour:

‘Geachte heer/mevrouw, Ik heb geen bezwaar gemaakt, maar een verklaring gestuurd dat ik uw modaliteitsafdoening niet accepteer. Daarnaast is uw brief niet correct gejuridiseerd en heeft dus geen enkele rechtswaarde. Graag ontvang ik een juist gejuridiseerde brief, opdat ik weet wie ik aansprakelijk kan stellen voor het schenden van mijn rechten.’

Het kan zijn dat ze nog een derde poging doen, en je plompverloren opbellen. Houd je bij je verhaal. Refereer aan de brieven die je hebt verstuurd: je hebt het handelsvoorstel simpelweg niet aanvaard. Vaak komt er dreigende taal, dat de zaak voor de rechter wordt gebracht en dat je geen kans maakt, anders zou iedereen maar wat aan rotzooien, of dat de deurwaarder beslag komt leggen, etc. Intimidatiepolitiek, anders niets. Trap er niet in. Bij vervolgbrieven hetzelfde doen: retourneren naar de afzender met het tweede briefje erbij.

Zie ook paragraaf 3.2 Bij gratie Gods ontbreekt.

Of bovenstaande methoden soelaas bieden, is ongewis. Alternatief is dat je een boete aanvecht binnen het systeem en dan zou je de boete kunnen opsturen naar bijvoorbeeld www.verkeersboete.nl die op basis van *no cure, no pay* het bezwaar gaat indienen en afhandelen. Lukt het bezwaar net, dan moet je betalen en heb je niks verloren. Lukt het, dan betaalt Justitie de advocaten en bespaar jij het boetebedrag.

N.B.: je moet wel actie ondernemen. Als je niet reageert, dan is dat stilzwijgende toestemming en kan de deurwaarder zonder tussenkomst van de rechter met politiegeweld je huisdeur forceren en beslag leggen.

17 www.burgerfront.nl

6.3 Enquêtes

Soms krijg je door een overheidsinstantie een enquête opgestuurd. Vul deze per definitie niet in. De ambtenaren worden betaald voor gegevensverwerking. Jij als invuller krijgt geen cent betaald voor je tijd. Wat is je belang om hieraan mee te werken? Juist, nul komma nada.

Als invulling verplicht is – bijvoorbeeld onderzoek van het Centraal Bureau voor Statistiek – geef dan random antwoorden. Beantwoord gesloten vragen met ja of nee. Bijvoorbeeld een vraag die vraagt om precisering die Nederlandstechnisch niet deugt: ‘Kunt u aangeven hoeveel u in het komende jaar denkt te investeren?’, antwoord dan ‘ja’ (of ‘nee’).

6.4 Identiteitskaart onnavolgbaar maken

Als burger worden we verondersteld om altijd onze identiteitskaart bij ons te dragen. Een ID waar u de houder van bent en niet de eigenaar. Om 10 jaar moet die worden vernieuwd en ook nog zelf betalen. En nadien wordt er van je verwacht dat je deze steeds op zak hebt.

De nieuwe kaarten zijn, naast de gewone chip die duidelijk zichtbaar is, uitgebreid met een RFID-chip. RFID staat voor *Radio-Frequency Identification*. Het is een techniek waarmee data opgeslagen worden op een sticker (een RFID-tag of -label). Door middel van radiogolven leest een elektromagnetische lezer de gegevens op de chip af. Zo’n RFID-tag is zeer klein; hij kan zonder problemen verwerkt worden in allerlei objecten (van bankkaarten tot voedingsmiddelen), maar dient bijvoorbeeld ook om huisdieren en zelfs personen te ‘taggen’.

Met RFID heb je geen streepjescode meer nodig om gegevens te lezen. Zelfs fysiek contact met het object waarop de RFID-tag is bevestigd, is niet noodzakelijk. De radiogolven lezen het RFID-label van afstand. Actieve RFID-tags, die over de nodige batterij-energie beschikken om zelf signalen af te geven, kunnen zelfs op grote afstand gelezen worden. In essentie draait RFID om het draadloos, op afstand identificeren en volgen van objecten.

“Radio-frequency identification (identificatie met radiogolven, RFID) is een technologie om van een afstand informatie op te slaan in en af te lezen van zogenaamde RFID-tags die op of in objecten of levende wezens zitten, bijvoorbeeld in chipkaarten die gebruikmaken van *Near field Communication* (NFC).”

Met andere woorden: een RFID-tag die een levend wezen in of bij zich draagt, kan worden gebruikt om dat levend wezen te volgen of op te sporen. De nieuwe ID’s zijn allemaal voorzien van zo’n RFID-chip zonder dat de mensen dit weten. Met die RFID-chip in uw ID kunnen ze je dus overal volgen.

Wat kun je ertegen doen? AnarchoKrijger heeft de volgende remedies opgetekend (niet geverifieerd).

- 5 seconden in de magnetron doen.
- ID-kaart in anti-RFID*-beschermdoosje steken zoals voor bankpasbeschermer.
- Wikkel je pas een paar keer in zilverpapier - daar gaat geen signaal meer in of uit.
- Een metalen doosje gebruiken (die werkt als een Kooi van Faraday).
- Chip doorboren met een naald/punaise, of sneetje in maken.

7 Steunen

Doneren aan organisaties die het overheidsjuk willen afwerpen is een eenvoudige en doelgerichte manier om verzet te steunen. Dit kan een eenmalig iets zijn, zoals een donatie aan Waku-Waku, het Utrechtse restaurant dat zich verzette tegen coronamaatregelen of organisaties die een meer bestendig karakter hebben. Bijvoorbeeld:

- Organisaties of personen zijn die tegenwicht bieden aan de eenzijdige informatievoorziening van de overheid en de MSM aan de kaak stellen (Bijvoorbeeld: Viruswaarheid, MDH, De Andere Krant, Gezond Verstand Krant, BlckBx TV, Café Weltschmerz, Jorn Luka, DoeZelfNormaal, Frontnieuws, DissidentOne en anderen). Je kunt eenmalig doneren of je kunt een abonnement nemen.
- Organisaties die actie voeren voor bepaalde zaken waarmee je sympathiseert of die strijden tegen overheidsbemoeyenis.
- Organisaties die weigeren overheidsmaatregelen te aanvaarden. Zo weigerde veganistisch restaurant Waku-Waku onderscheid te maken tussen mensen met of zonder de Coronacheck-app en weigerde zijn gasten te controleren. De burgemeester van Utrecht, Sharon Dijksma, gelastte sluiting. Een spontane crowdfundingactie om Waku-Waku te steunen bracht binnens korten tijd ruim €220,000 op.
- Politieke partijen die zaken fundamenteel anders aanpakken en structureel de maatschappij willen veranderen kunnen een dankbare donatie goed gebruiken. Bijvoorbeeld de Piratenpartij (<https://piratenpartij.nl/>) of de Libertaire Partij (<https://stemlp.nl/>).

N.B.: Alleen politieke partijen die in het Parlement zijn vertegenwoordigd krijgen overheidssubsidie. Een oneerlijke praktijk natuurlijk, die de toegangsdrempel voor nieuwkomers aanmerkelijk verhoogt.

8 Autonom worden

8.1 Mens versus persoon

Je wordt autonoom als mens geboren en zodra je vader je aangeeft op het gemeentehuis, krijg je een tweede identiteit: naast mens word je persoon. Je vader geeft je daarmee letterlijk aan de overheid. Bij de aangifte krijg je een Burger Service Nummer (BSN), van waaruit je rechten, maar vooral plichten krijgt. In het Burgerlijk Wetboek of andere wet- en regelgeving, wordt de term *mens* niet gebruikt. Er wordt alleen gesproken over personen, je tweede entiteit. Naast persoon, ben je uiteraard ook mens, maar daar zijn de regels van de overheid niet op van toepassing. Een mens is vrij! De overheid heeft liever niet dat je weet dat je ook mens bent voor wie hun regels niet gelden.

Als je niet langer gedwongen wilt worden om iets onethisch of onrechtmatigs te doen, met name door ogelegde verplichtingen door de overheid, is autoom ‘worden’ een optie. Je wilt je vrijheid als levend mens terug; je wilt niet dat anderen beslissen hoe jij je leven moet inrichten. ‘Worden’ staat hier tussen aanhalingstekens, omdat je al autonoom bent.

Door intimidatie van de ‘persoon’ is het niet zo vreemd dat je vergeten ben ‘mens’ te zijn.

Voor verdere info:

www.wordmens.nu

www.Autonoomtotaal.nl

<https://www.karenhamakerzondag.com/v2/wp-content/uploads/2022/06/Niets-is-wat-het-lijkt-Cursus-Karen-Hamaker-Zondag.pdf>

<https://veiligenvrij.nl/>

9 Communicatie en organisatie

9.1 Belang van anarchie en decentralisatie

9.1.1 Definitie anarchie

Anarchie heeft een negatieve connotatie en wordt met bandeloosheid en chaos vereenzelfgd. Dat is in de oorspronkelijke betekenis niet correct. Letterlijk betekent anarchie ‘zonder leider’, ofwel een toestand waarin geen leiding is.

Anarchisme is het streven naar een situatie of samenleving waarin mensen zonder een hogere macht of autoriteit leven (anarchie).¹⁸

9.1.2 Blijf onder de radar

Een onzichtbare vijand is de gevaarlijkste. De overheid besteedt veel mankracht aan monitoren van sociale media.

- Doe niet mee met monitoringprogramma's als klantkaarten en polls op social media.
- Als het even kan, accepteer geen ‘slimme’ meters, koop geen nieuwe auto met allemaal volgelectronica, et cetera.

9.1.3 Decentralisatie zonder centrale coördinatie

Iedere vorm van verzet, ook lijdzaam verzet, is kwetsbaar als de leider, vaak een charismatisch persoon, wegvalt, opgepakt, vleugellam of monddood wordt gemaakt.

Het Verzet in de Tweede Wereldoorlog was effectief georganiseerd in autonome cellen die van elkaar niets wisten. Af en toe werd een cel door de Duitsers opgerold, maar juist doordat er geen verbindende coördinatie was, bleef het Verzet effectief. De meeste slachtoffers vielen toen er op het einde van de oorlog (1944) op instructie van koningin Wilhelmina meer coördinatie moest komen ...¹⁹

De beste organisatievorm voor verzet in ‘bezet gebied’ is gedentraliseerd, georganiseerd in cellen. Guerillastrijders werken op dezelfde manier. Een cel is een groep van 5-20 mensen die autonoom samenwerken in een gedecentraliseerde en niet-hiërarchische manier in projecten en beslissingen nemen op basis van consensus. De cel bestaat uit mensen die elkaar kennen en vertrouwen. De participanten wonen meestal in dezelfde regio en zijn verbonden door een gemeenschappelijk belang/doel. Ze zijn gelijkgestemden op basis van hun achtergrond, een gemeenschappelijke visie,

¹⁸ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Anarchisme>

¹⁹ Gerard Aalders, “Wilhelmina – fictie en werkelijkheid”, 2018

interesses en gevoel voor urgentie om in actie te komen. Een cel kan voor een protestproject zijn opgericht (bijvoorbeeld een protestmars naar het Binnenhof) en daarna ophouden te bestaan, of een meer permanent karakter hebben en een reeks van projecten plannen en uitvoeren.

Voor iedere protestactie kunnen deelnemers zich vrijwillig opgeven voor taken ter ondersteuning van degenen die op de barricades staan: wat ook maar nuttig is. Langdurige samenwerking kan een solide basis vormen voor toekomstige acties zoals genoemd in andere hoofdstukken in dit handboek.

9.2 Digitale communicatie

Communicatiekanalen zijn van belang. Uit de grote veelheid aan groepen op sociale media (zoals Telegram, Whatsapp, Signal) kan worden opgemaakt dat deze inmiddels aardig op orde zijn. Probleem is wel dat de Grote Tegenstander meeleeft ... Inmiddels zijn er ook groepen die via 'ouderwetse' analoge kanalen communiceren, zoals 27mc.

Technologie heeft de mensheid een hoop gebracht. Het begint er evenwel steeds meer op te lijken dat dat de digitale hulpmiddelen richting digitale controle bewegen. Jaren geleden hadden we de waarschuwingen van Edward Snowden. Desondanks is de afgelopen jaren de digitale controle verder toegenomen. Big Tech censureert, bespioneert en controleert. Vanuit overheden zijn er digitale middelen geïmplementeerd of worden binnen afzienbare tijd uitgerold, zoals QR-codes, digitale ID's en digitale CO₂-budgetten. Deze trend is zorgelijk: het heeft er alle schijn van dat we richting een digitaal-totalitaire samenleving gaan. Zie ook: 6.4 Identiteitskaart onnavolgbaar maken.

Zoals met zoveel in de wereld, kan ook technologie voor zowel goede als voor kwade doeleinden worden gebruikt. Bij het gebruik van technologie dienen menselijke kernwaarden als privacy, veiligheid en vrijheid van meningsuiting gewaarborgd te zijn. Ook decentralisatie van consensus (blockchain) en open-source software zijn vanuit die visie sterke ontwikkelingen. Technologie die de macht weer aan de gebruiker geeft, in plaats van aan een klein groepje aandeelhouders van Big-Techbedrijven als Google, Facebook en Microsoft. Technologie die de macht weer bij het volk legt, in plaats van bij de steeds verder uitdijende overheden en overkoepelende machtsorganen als het World Economic Forum. Deze lieden hebben alle baat bij de situatie zoals die nu is. Er is dan ook geen verandering vanuit die kant te verwachten. Onze privacy is onze eigen verantwoordelijkheid. Deze moeten we dan ook zelf nemen!

Vanuit dat perspectief is de Snowden Smartphone in het leven geroepen (<https://android-privacy.com/nl/snowden-smartphone/>). Gemoemd naar NSA-klokkenluider Edward Snowden die nog steeds adviezen geeft hoe verschillende diensten en software het beste kan worden gebruikt. In een tweet van eind 2019 geeft Snowden aan dat wanneer hij een smartphone zou configureren, hij deze zou uitrusten met GrapheneOS, dat qua gebruiksgemak overeenkomt met Android. De code van Android is geheel open-source, wat betekent dat iedereen een eigen versie van het besturingssysteem kan maken. Dit hebben de developers van GrapheneOS gedaan: een veilige en privacy-vriendelijke versie van Android gemaakt. Geen Google of inmenging van andere Big-Techbedrijven.

9.2.1 E-mail

De praktijk leert dat diverse emailproviders problemen opleveren. De meeste gratis email-diensten censureren actief berichten. Ook gmail en hotmail (nu: msn) maken zich hieraan schuldig, vaak onder het mom van spamfiltering. Er kan gecensureerd worden op de domeinnaam, of op bepaalde sleutelwoorden waardoor zonder enige melding aan zender of geadresseerde - wat bij 'normale' spam gebruikelijk is - het bericht niet wordt afgeleverd bij de ontvanger.

Een mogelijke oplossing is een gratis account aan te maken bij Protonmail. (www.protonmail.com). Deze emaildienst is gevestigd in Zwitserland en valt hierdoor in ieder geval niet onder de wetten en richtlijnen van de EU en de Verenigde Staten. Je mailbox is goed beveiligd en wordt niet gecensureerd. Er is een app voor een smartphone beschikbaar. Nadeel is wel dat je geen berichten kunt doorsturen (forwarden) – dat heeft te maken met het beveiligingsprotocol dat Proton hanteert..

9.2.2 Social media

[Nader uit te werken]

9.3 **Telefoonketting**

[Nader uit te werken]

10 Contra-informatie

10.1 Contra-propaganda

De propagandamachine van de overheid werkt verstikkend en is doorgaans effectief. Vel mensen gaan erin mee, omdat ze er kennelijk van overtuigd zijn dat de overheid het beste met ze voor heeft en omdat ze niet kritisch zijn op de informatie die ze krijgen voorgekauwd. Zolang men het ‘goed’ heeft, blijft de massa apathisch.

Contrapropaganda – tegengif tegen deze overheidspropaganda – is noodzakelijk. De niet-aflatende uitingen van onvrede door de omgekeerde vlaggen is een goed en effectief voorbeeld. Er zijn nog meer mogelijkheden:

- Contrapropaganda wordt lokaal versterkt door samen te werken met mensen die dicht bij je staan. Praat met familie en vrienden.
- Verspreid flyers en stickers.
- Draag T shirts en petten met een treffende slogan. Zie ook paragraaf 5.6.4 - Bedrukt textiel. Maak het tegengeluid meer zichtbaar.
- Gebruik openbaar vervoer om meer mensen te ‘ontmoeten’. Flyer in bussen, treinen en trams. Laat folders achter.
- Stuur persberichten naar lokale kranten, blijf posten op (social) media en blijf praten.
- Voer je actie? Film zo veel mogelijk en verspreid het overal.
- Ga naar lezingen en bijeenkomsten om gelijkgestemden te ontmoeten en om je eigen argumenten scherper te krijgen.
- Media, het rechtstelsel: communiceer met advocaten en journalisten en blijf ze benaderen. Blijf lobbyen en pushen.
- Praat met ondernemers en groepen die *direct* worden geraakt. Breng ze in contact met je eigen verzetsgroep(en) of andere.

Caveats

- Pas op voor politici die je in de richting van een bepaalde politieke partij willen duwen. Natuurlijk weet je wel dat politiek een groot toneelspel is. Het is positief dat bepaalde partijen ook eens een ander geluid laten horen, maar vaar er niet blind op.
- Hoed je voor diegenen die je demotiveren, bijvoorbeeld de meditatiegoeroes die je willen wijsmaken dat je met positieve gedachten alleen de wereld verandert. Of denk aan de internettrollen en desinformatie-verspreiders die altijd herhalen dat magische krachten ons wel redden en dat we zelf niets moeten doen, etc. Deze demotiverende sujetten horen bij dezelfde groep fatalisten die zeggen dat ‘we er toch niks aan kunnen veranderen’.

10.2 Desinformatie

Ieder individu heeft het natuurrecht op vrijheid van meningsuiting. Dit fundament van vrijheid staat in ons land steeds meer onder druk, onder andere omdat stemmen opgaan dat de politiek ‘desinformatie en nepnieuws’ zou moeten verbieden en strafbaar stellen.

Mediamonitor 2018 van het Commissariaat voor de Media stelt dat slechts 30% van de Nederlanders zich zorgen maakt over nepnieuws op internet. Daarmee staat Nederland op de laagste plaats van 37 onderzochte landen. In het rapport staat verder dat de meerderheid van de Nederlanders vindt dat nepnieuws gemakkelijker te herkennen moet zijn. Ongeveer driekwart van de Nederlanders vindt het de verantwoordelijkheid van technologie- en mediabedrijven, zoals Twitter, LinkedIn en Google, om ervoor te zorgen dat nepnieuws makkelijker te herkennen is. Verder vindt tweederde van de Nederlanders dat de overheid de taak heeft desinformatie en nepnieuws tegen te gaan. Een merkwaardig en voor libertariërs gevaarlijk resultaat. Want waar is de eigen verantwoordelijkheid gebleven?

Ook de Europese Commissie laat zich niet onbetuigd: ‘Desinformatie is een probleem dat zich steeds verder ontwikkelt en democratische processen en maatschappelijke debatten makkelijk negatief kan beïnvloeden. De steeds negatievere gevolgen voor de samenleving in alle EU-landen vereisen een gecoördineerde, gezamenlijke en duurzame aanpak om het probleem tegen te gaan.’ Volgens de Commissie vindt 83% van de Europeanen desinformatie een bedreiging van de democratie. 73% van de internetgebruikers is bezorgd over online-desinformatie in verkiezingstijd. Inmiddels heeft de Commissie afspraken gemaakt met grote technologiebedrijven, bijvoorbeeld met Facebook, Google, Twitter en Mozilla.

Voor de vrijheid van meningsuiting is deze ontwikkeling gevaarlijk. Uitspraken van onder andere Atje Kuiken (PvdA) en voormalig minister van VWS, Hugo de Jonge (CDA), om verspreiden van desinformatie en nepnieuws strafbaar te stellen zijn een veeg teken aan de wand. De uitspraken van voornoemde politici zijn gedaan in de context van de coronamaatregelen, waarbij tegengeluiden het narratief van de overheid ondermijnen. Dat is deze politici kennelijk niet welgevallig. Klaarblijkelijk beschouwen ze de overheid als een partij die onfeilbaar is in zijn informatieverbreiding, ook al is dat op zijn zachtst geen onomstotelijk feit. Zelfs als dat zo zou zijn, is er nog geen reden om desinformatie strafbaar te stellen. Het gaat om vrijheid van meningsuiting, niet vrijheid van feitenuiting.

Hoewel een verbod op het eerste gezicht zijn merites lijkt te hebben – de terminologie suggereert dat de informatie met misleidende bedoelingen wordt gedistribueerd –, roept dat onmiddellijk de vraag op: wat is desinformatie c.q. nepnieuws dan? En wie bepaalt of bepaalde informatie daaronder valt? Desinformatie moet niet worden verward met misinformatie: dat is foutieve informatie die niet bewust is gevenitileerd, maar niet geverifieerd is en klaarblijkelijk op onjuiste feiten berust. Zonder de intentie van de zender om zijn toehoorders op het verkeerde been te zetten. Slordig, maar niet met kwaadaardige bedoelingen. Maar wat als misinformatie en desinformatie onder één noemer worden geschaard?

Andere meningen zijn traditioneel kennisverdiepend en hebben een plaats in de wetenschap die niet meer is weg te denken om tot genuanceerde kennisontwikkeling te komen. Een verbod op ‘desinformatie’ dat ook misinformatie bevat zal kennisontwikkeling afremmen. Want hoe kun je

ideeën, modellen of onderzoeksresultaten ter discussie stellen, als ze ze niet mogen worden geventileerd? Zou je andere onderzoekers niet meer mogen uitdagen door these en antithese? Voor verbieden van desinformatie in de context van informatie die tegen de informatie van de overheid indruist is een woord: censuur. En dat is een van de kenmerken van een totalitaire staat en uiterst zorgelijk.

Door desinformatie en nepnieuws expliciet te verbieden wordt de volledige verantwoordelijkheid bij de zender gelegd. Nu is het wel zo dat zorgvuldigheid van de zender mag worden verwacht, zeker als hij beweringen doet die mogelijk verregaande consequenties kunnen hebben. Het is ook duidelijk de verantwoordelijkheid van de zender om feiten te checken (of de bron te vermelden) en te scheiden van opinie. Het komt helaas te vaak voor dat een mening als feit wordt gepresenteerd.

Er is duidelijk ook een verantwoordelijkheid voor de ontvangers. Die horen niet alles voor zoete koek te slikken. Helaas gebeurt het maar al te vaak dat mensen voetstoots informatie aannemen voor waar, zeker als het van gevestigde bronnen komt of van een expert. Ontvangers hebben een eigen verantwoordelijkheid en dienen kritisch te zijn op voorgeschotelde informatie. Kritische vragen zijn bijvoorbeeld: (1) Is de bewering logisch en onderbouwd? (2) Wie doet de bewering (bron)? Heeft de zender een consistent trackrecord (zijn er geen eerdere publicaties geweest waarin de zender een tegengesteld standpunt innam? Wat is zijn of haar politieke kleur? (3) Is de informatie actueel? (4) Hoe zit het met timing? Waarom is de informatie op dat moment gepresenteerd? (5) Is de informatie volledig? Is er misschien informatie weggelaten die de informatie in een ander licht zou kunnen plaatsen of een andere nuance of betekenis geven?

Dergelijke vragen zijn een lakmoesproef om bepaalde informatie op waarde en waarheid te schatten. Of dat aan de overheid moet worden overgelaten, lijkt me onnodig en levensgevaarlijk, want de overheid is zelf geregeld schuldig aan verspreiden van gemanipuleerde informatie. En dan speelt er nog een ander aspect: wie bewaakt de bewaker?

Appendix A Libertarische Beginselen

Het Libertarisme is gefundeerd op twee beginselen.

Het eerste is **zelveigendom**, ook wel genoemd **zelfbeschikking**:

Ieder mens is soeverein en heeft de vrijheid om zijn leven naar eigen inzicht in te richten en te doen en laten wat hij wil, met als enige beperking dat hij anderen diezelfde vrijheid laat.

Libertarisme is gestoeld op het fundamentele beginsel dat alle mensen *soeverein* zijn en een onvervreemdbaar natuurrecht genieten om in vrijheid te leven. *Soeverein* drukt uit dat *ieder* mens zijn eigen meester is, dat wil zeggen geen ander ‘boven’ zich heeft staan of hoeft te dulden. *Naar eigen inzicht inrichten* duidt op zelfbeschikking: een ander heeft daarover niets te zeggen. Een individu bepaalt niet hoe een ander individu moet leven. *Anderen dezelfde vrijheid laten* geeft uiting aan een natuurlijke begrenzing. In zijn streven dient een mens de vrijheid van een ander mens te respecteren. De enige restrictie voor de vrijheid van een individu is dat diens daden geen inbreuk mogen maken op diezelfde vrijheid van een ander.

Met dit leidend thema streeft het Libertarisme naar een samenleving waarin tegen niemand dwang of drang wordt uitgeoefend, bedreigingen worden geuit of agressie wordt gebruikt. Mensen zijn alleen vrij wanneer zij naar eigen inzicht kunnen beschikken over hun leven en eigendommen: ieder mens moet naar eigen goeddunken zijn eigen keuzes kunnen maken, zijn ambities kunnen nastreven, zijn eigendommen kunnen benutten en zijn unieke talenten kunnen ontplooiën. Het Libertarisme beschouwt deze balans van gelijkwaardigheid als de bron van alle rechtvaardigheid en tevens als een wezenlijke voorwaarde voor een vrije, vreedzame en bloeiende samenleving.

Het tweede beginsel is het zogenoemde **non-agressieprincipe** (of consistent naar de Engelse uitdrukking **NAP** genoemd (Non Agression Principle):

Een individu dient geen agressie te initiëren tegen een ander individu.

Kernwoord is *initiëren*; een individu kan zonder consequenties *reageren* op agressie van een ander met agressie van zijn kant.

Uit beide beginselen vloeit voort dat het Libertarisme ernaar streeft een situatie te verwezenlijken waarin de natuurrechten van ieder individu worden beschermd. Het Libertarisme erkent in het verlengde hiervan de vrijheid van ieder mens om zichzelf te verdedigen tegen inbreuken (of dreigende inbreuken) op zijn vrijheid, eigendom of de integriteit van zijn lichaam of geest. Iedere schoffering van dit beginsel houdt onderdrukking van een individu in en is onverenigbaar met het natuurrecht van dat individu.

Overheden hebben door de geschiedenis heen gewerkt vanuit het tegenovergestelde uitgangspunt, namelijk dat de staat de exclusieve autoriteit heeft de natuurrechten van individuele mensen af te nemen of in te perken. Overheden zijn evenwel niets anders dan geïnstitutionaliseerde verbanden van een select gezelschap individuen die handelen alsof ze alle individuen vertegenwoordigen. Zij ontlene hun rechten en bevoegdheden aan de individuen die deze tot stand hebben gebracht. Het Libertarisme wijst van de hand dat een overheid dat zichzelf toegeëigende recht gebruikt om de vrijheid van anderen op enig welke manier te frustreren.

Libertarisme spreekt zich *op zichzelf* niet uit over moraliteit, over gewenst gedrag. Het omvat geen waardeoordeel wat goed en fout gedrag is, zoals bijvoorbeeld in religieuze overtuigingen wordt uitgedragen. *Wat is gewenst? Wie bepaalt dat?* Ieder mens heeft zijn eigen unieke morele kompas en is zelf verantwoordelijk voor de gevolgen van zijn keuzes en daden. Zolang individuen zich houden aan het NAP, is er geen reden ze uit een libertarische samenleving te weren. Het Libertarisme streeft, kortom, naar een samenleving waarin alle betrekkingen tussen mensen en groepen van mensen volledig en uitsluitend berusten op vrijwillige instemming van alle betrokkenen. Een wereld waarin initiëren van dwang, drang, geweld en bedrog als misdadig geldt, en waarin alle vormen van menselijk handelen zich in vrijheid kunnen ontwikkelen.²⁰

20 Delsing, E.J.F, et al., 'Het Libertarische Sociaal Contract', <https://stemlp.nl/sociaalcontract/>, 26 juli 2022

Appendix B Gezichtsherkenningsoftware

B.1 Introductie

Gezichtsherkenningstechnologie – gewoonlijk door de Engelse terminologie benoemd: FRT = Facial Recognition Technology – is een methode die wordt gebruikt om de gezichtsstructuur van een persoon in kaart te brengen, te identificeren of te verifiëren. Met FRT is het mogelijk een unieke code te genereren (een ‘gezichtsafdruk’) en op te slaan in een database.

Bij gezichtsherkenning worden de unieke eigenschappen van het gezicht van een persoon opgemeten en vergeleken met een profiel in een databestand. Dit kan bijvoorbeeld worden gebruikt om toegang te verlenen of om mensen in een anonieme menigte, zoals bij een demonstratie, te identificeren. Bij de meeste methoden meten sensoren de grootte en afstand van de ogen, mond, neus en oren. Hoe meer referentiepunten, hoe nauwkeuriger het resultaat – in termen van statistische waarschijnlijkheid. Algoritmen gaan dan na welke identiteit bij het gezicht hoort. In het geval van protestacties en burgerlijke ongehoorzaamheid is anonimiteit vaak van belang. In dergelijke situaties is het handig je gezichtstrekken te veranderen.

Naarmate de gezichtsherkenningstechnologie is geëvolueerd, zijn er meerdere methoden ontstaan om gezichten in kaart te brengen en gezichtsgegevens op te slaan met verschillende niveaus van nauwkeurigheid en efficiëntie.

De software laat een algoritme los op de gezichtsscan voordat het beeld wordt vergeleken met de database en geeft daaraan een score die tussen 0 en de 1 ligt; 1 = perfecte match en 0 = geen match. Bij het scoren moet ruimte zijn voor een grote hoeveelheid variaties op de opgeslagen data, zoals andere gezichtsuitdrukkingen, de stand van het hoofd, schaduwen van externe objecten, make-up, een ander kapsel, wel of geen bril en ga zo maar door. Uiteraard is te veel variatie ook niet praktisch, want die biedt mogelijkheden het systeem voor de gek te houden.

B.2 Wat is een ‘gezicht’?

Welke techniek gezichtsherkenningsoftware ook gebruikt, de basis is hetzelfde: de camera (of camera’s) scant het gezicht en legt de biometrische kenmerken daarvan vast: de stand van de ogen en de afstand ertussen, de neusbrug, de kaaklijn, contouren van de lippen, oren, kin, etc. De software moet dus:

- weten wat een gezicht is – de basisvorm daarvan herkennen - en dit loskoppelen van de achtergrond en andere kenmerken,
- de analoge informatie omzetten in digitale informatie die dat gezicht eenduidig kenmerkt,
- bij elke willekeurige scan nagaan of er match is tussen deze twee datasets.

B.3 Hoe werkt gezichtsherkenning?

Er zijn drie methoden in zwang voor gezichtsherkenning:

- Traditionele gezichtsherkenning: een persoon identificeren vanaf een foto.
- Biometrische gezichtsherkenning: unieke gezichtscontouren, kenmerken en afmetingen analyseren om iemands identiteit te bepalen.
- 3D-gezichtsherkenning: 3D-scanners gebruiken om de gelijkenis van een persoon in realtime vast te leggen.

B.3.1 Traditionele gezichtsherkenning

Traditionele gezichtsherkenning kan worden opgesplitst in twee hoofdcategorieën: holistisch en op functies gebaseerd.

Holistische gezichtsherkenning analyseert het hele gezicht van een persoon om identificerende kenmerken te vinden die overeenkomen met een gezichtsafdruk in een database. Op functies gebaseerde gezichtsherkenning scheidt de relevante herkenninggegevens van het gezicht en past deze vervolgens toe op een sjabloon die wordt vergeleken met mogelijke overeenkomsten.

B.3.2 Biometrische gezichtsherkenning

Huid- en gezichtsbiometrie is een zich ontwikkelend genre op het gebied van gezichtsherkenning en kan de nauwkeurigheid van gezichtsherkenningstechnologie aanzienlijk vergroten. Een huidtextuuranalyse richt zich op een deel van de huid van een persoon, met behulp van een algoritme om ongelooflijk minutieuze metingen van de lijnen, texturen en poriën te maken. Biometrische gezichtsherkenninganalyse is zo nauwkeurig dat het het verschil tussen identieke tweelingen kan onderscheiden.

B.3.3 3D gezichtsherkenning

Bij de 3D-methode voor gezichtsherkenning worden sensoren gebruikt om de vorm van het gezicht nauwkeuriger vast te leggen. In tegenstelling tot traditionele gezichtsherkenningmethoden wordt de nauwkeurigheid van 3D-gezichtsherkenning niet beïnvloed door verlichting en kunnen scans zelfs in het donker worden uitgevoerd. Een ander voordeel van 3D-gezichtsherkenning is dat het een doelwit vanuit meerdere hoeken kan herkennen, in plaats van alleen van een rechttoe-rechtaan beeld.

Hoewel er diverse softwareprincipes zijn, zijn de volgende stappen te onderscheiden.

#	Stap	Beschrijving
1	Detectie	Als eerste stap zal de camera een gezicht detecteren en herkennen, geïsoleerd of in een menigte. Het gezicht wordt het best gedetecteerd wanneer de persoon rechtstreeks in de camera kijkt. De technologische vooruitgang heeft het mogelijk gemaakt dat

#	Stap	Beschrijving
		<p>kleine variaties hiervan ook werken.</p> <p>Een gezicht kan direct worden vastgelegd als een 3D-beeld door gezichtsherkenningcamera's (zoals wanneer je een gezichtsscan uitvoert met uw telefoon), of het kan worden vastgelegd door een 2D-foto te scannen.</p>
2	Uitlijning	<p>De gezichtsherkenningsoftware bepaalt nu de positie en hoek van een gezicht, evenals de grootte ervan. Zolang het gezicht zich binnen een hoek van 90 graden van de camera bevindt, kan 3D-gezichtsherkenningsoftware het identificeren.</p>
3	Meting	<p>Nu de afbeelding is gedetecteerd, meet het systeem (tot op de millimeter nauwkeurig) de specifieke vorm van het gezicht. Zodra deze zeer nauwkeurige meetresultaten beschikbaar zijn, wordt een sjabloon gemaakt.</p>
4	Analyse	<p>Vervolgens wordt de foto van het gezicht geanalyseerd. De meeste gezichtsherkenning is gebaseerd op 2D-afbeeldingen in plaats van op 3D, omdat het een 2D-foto gemakkelijker kan matchen met openbare foto's of die in een database. Onderscheidende oriëntatiepunten of knooppunten vormen elk gezicht. Elk menselijk gezicht heeft 80 knooppunten. Gezichtsherkenningsoftware analyseert de knooppunten, zoals de afstand tussen de ogen of de vorm van de jukbeenderen.</p> <p>De analyse van een gezicht wordt vervolgens omgezet in een wiskundige formule. Deze gelaatstreken worden getallen in een code, een zogenoemde 'gezichtsafdruk'. Net als bij de unieke structuur van een vingerafdruk, heeft elk mens zijn eigen gezichtsafdruk.</p>
5	Matchen	<p>De code wordt vervolgens vergeleken met een database met andere gezichtsafdrucken. Deze database heeft foto's met identificerende attributen die als referentie functioneren. De technologie identificeert vervolgens een match voor de exacte functies in de geraadpleegde database. Het geeft de match en hiermee verbonden persoonsinformatie, inclusief naam en adres.</p> <p>De matching-stap omvat het doorzoeken van de database om een match te vinden voor het zojuist gecreëerde sjabloon. Als de database volledig uit 3D-beelden bestaat, kan er zonder extra stappen een match worden gemaakt. Als de database ook 2D-</p>

#	Stap	Beschrijving
		beelden bevat, gebruikt de software een algoritme om het 3D-gezichtsbeeld om te zetten in 2D om een match te vinden.
6	Verificatie/identificatie	<p>Afhankelijk van de situatie kan de 3D-gezichtsherkenning software een persoon nu verifiëren of identificeren. Verificatie wordt gebruikt om een identiteit te bevestigen, waarbij de scan wordt vergeleken met een afbeelding die verifieert wie de persoon is (zoals een rijbewijsfoto).</p> <p>De software kan ook worden gebruikt om een persoon te identificeren, waarbij de scan wordt vergeleken met alle foto's in de database om mogelijke overeenkomsten te vinden.</p>

B.3.4 Waar wordt gezichtsherkenning gebruikt?

Hoewel gezichtsherkenning misschien futuristisch lijkt, wordt het momenteel op verschillende manieren gebruikt, zoals voor beveiliging van apparaten (incl. mobiele telefoons), herkennen van winkeldieven, vaststellen van een bepaalde leeftijd (voor kopen van alcohol, wiet, sigaretten; toegang tot casino's), veiligheid op scholen, en ID-checks door luchtvaartmaatschappijen.

B.4 Wat zijn de gevaren voor het publiek?

Automatische gezichtsherkenning heeft gevaren in zich voor (1) gevolgen van herkenningfouten, (2) schending van privacy en (3) misbruik van verzamelde gegevens.

B.4.1 Fouten in herkenning of identificatie

FRT is niet altijd in staat om een precieze match tussen een gescande gezichtsafdruk en een opgeslagen gezichtsafdruk te maken. Dergelijke fouten ontstaan gewoonlijk door slecht fotomateriaal of door onnauwkeurige informatie in de database. Slechte lichtomstandigheden of een lage resolutie van fotomateriaal kan het moeilijk maken om de referentiepunten in iemands gezicht accuraat te analyseren en vast te stellen. Ook bepaalde invalshoeken van een foto, schaduwvorming of objecten uit de omgeving kunnen herkenning zeer moeilijk maken en een hoge mate van onbetrouwbaarheid geven.

Ook kan het voorkomen dat de database niet groot genoeg is om voor ieder individu een match te maken.

B.4.2 Privacy

Velen maken zich zorgen over de privacykwesties die gepaard gaan met gezichtsherkenning. De technologie kan je volgen, wat de anoniemiteit van mensen tenietdoet. Bovendien komen grote

datalekken tegenwoordig maar al te vaak voor en is de persoonlijke informatie die gezichtsherkenningsoftware verzamelt hiervoor beslist niet immuun.

B.4.3 Misbruik van verzamelde gegevens

Amerikaans onderzoek wees uit dat 56% van de Amerikanen *erop vertrouwt* dat wetshandhavers op verantwoorde en ethische wijze gezichtsherkenning gebruiken.²¹ Deze visie wordt door AnarchoKrijger – en met ons veel anderen – niet gedeeld.

Uit hetzelfde onderzoek bleek ook dat, hoewel een meerderheid vond dat het acceptabel was voor wetshandhavers om gezichtsherkenningstechnologie te gebruiken om veiligheidsrisico's in openbare ruimtes te beoordelen, ze niet dachten dat andere toepassingen, zoals het bewaken van appartementsgebouwen, bedrijven die de aanwezigheid van werknemers of adverteerders bijhouden, of registreren hoe mensen reageren op advertenties, acceptabel waren. Dit wantrouwen komt voort uit de angst dat particuliere bedrijven de gegevens zullen misbruiken.

Niet alleen private bedrijven hebben toegang tot de gegevens, maar veel gezichtsherkenningdatabases zijn openbaar. Dit betekent dat iedereen, ook degenen met kwade bedoelingen, je in de database kan vinden en je kan opsporen.

B.5 Hoe worden gezichtsherkenninggegevens opgeslagen - en waar?

Wetshandhavingsinstanties hebben vrijwel allemaal een database voor gezichtsherkenning. In de Verenigde Staten houdt de FBI een groeiende database bij die meer dan 640 miljoen foto's kan matchen. China heeft onlangs gezichtsscans verplicht gesteld voor diegenen die een mobiel data-abonnement willen, en het land houdt ook een gezichtsherkenningdatabase bij voor het identificeren of verifiëren van zowat elk van hun 1,4 miljard burgers ...

Er zijn ook openbare databases voor gezichtsherkenning die gratis toegankelijk zijn, hoewel het totale aantal afbeeldingen beperkt is in vergelijking tot niet-openbare databases.

Een van de meest verontrustende ontwikkelingen met gezichtsherkenningdatabases betreft gegevensmakelaars zoals Clearview AI, die beschikken over een database van meer dan drie miljard afbeeldingen die van sociale media, arbeidsgegevens en nieuwssites op internet zijn geoogst. Deze gegevensmakelaars verzamelen niet alleen afbeeldingen. Bijna al je online gedrag - van wat je bekijkt tot wat je koopt tot welke sites je bezoekt - wordt bijgehouden door adverteerders via *cookies*. Die informatie wordt vaak gecombineerd met gegevens van browser-vingerafdrukken, een diepere vorm van online tracking die verborgen scripts gebruikt om een persoon te identificeren via de unieke kenmerken van iemands browser en computer.

21 <https://www.pewresearch.org/internet/2019/09/05/more-than-half-of-u-s-adults-trust-law-enforcement-to-use-facial-recognition-responsibly/>

Browser fingerprinting omvat de gegevens van je browserinstellingen, standaardtaal en tijdzone, geïnstalleerde browserextensies, besturingssysteem, grafische kaart en vele andere attributen om een profiel te ontwikkelen dat jou met een extreem hoge mate van nauwkeurigheid kan identificeren.

B.6 Is gezichtsherkenningstechnologie nauwkeurig?

Nu de technologie snel alomtegenwoordig wordt, is het belangrijk om ons af te vragen: hoe nauwkeurig is gezichtsherkenning eigenlijk? De nauwkeurigheid van gezichtsherkenningstechnologie is de afgelopen jaren behoorlijk verbeterd. In 2014 had het best presterende algoritme een foutenpercentage van 4.1%; in 2020 rapporteerde het beste algoritme een foutenpercentage van nog maar 0.08%.

Als het geanalyseerde beeld volkomen duidelijk is, kan een persoon worden geïdentificeerd met een nauwkeurigheid tot 99,97%. Maar beelden zijn zelden ‘volkomen duidelijk’. In de echte wereld worden foto’s vaak gemaakt in minder dan ideale omstandigheden (slechte verlichting, onlogische lichaamshoudingen, enzovoort) en kunnen er gemakkelijk *false positives* insluipen.

Twee van de grootste problemen op het gebied van nauwkeurigheid zijn ras en geslacht. Het blijkt dat gezichtsherkenning heel nauwkeurig is bij het identificeren van blanke mannen, maar minder voor vrouwen of mensen van kleur. In feite ontdekte een MIT-onderzoek uit 2018 dat wanneer een gezichtsherkenning algoritme probeert vrouwen met een donkere huidskleur te matchen, er een foutenpercentage is van 34.7%!

B.7 Op de smartphone

Gezichtsherkenning op de smartphone is er al enkele jaren. Apple kwam er in 2017 mee op de iPhone X. Sinds 2018 hebben de nieuwste iPhone-topmodellen zelfs alleen Face-ID en geen vingerafdrukscanner meer. Apple stelt dat de kans dat een willekeurig persoon jouw smartphone kan ontgrendelen bij een vingerafdrukscanner 1:50,000 is en bij een gezichtsscanner 1:1,000,000.

De iPhone X (en latere versies) worden geleverd met Face ID-technologie, die afhankelijk is van 3D-gezichtsherkenning om de eigenaar te identificeren.

Uiteraard is Apple niet het enige merk dat ontgrendeling via gezichtsherkenning levert. Samsung introduceerde in 2017 een nieuwe versie van het Face Unlock-ontgrendelingssysteem op zijn Galaxy S8 en Google bij de Pixel 4. Ook een aantal Android-telefoons van andere fabrikanten, zoals Huawei en Motorola zijn ermee uitgerust.

Veel smartphones bevatten biometrische inlogopties, waaronder vingerafdrukken en gezichtsafdrukken. Die gegevens worden op het apparaat zelf opgeslagen, zodat uw biometrische gegevens kunnen worden geverifieerd zonder dat de gegevens naar een externe bron worden verzonden.

Maar hoewel Apple en Samsung je gezichtsafdruk niet (noodzakelijkerwijs) in een enorme database hebben, is er een behoorlijke kans dat het ‘ergens’ is opgeslagen.

B.8 Hoe kun je jezelf beschermen?

Er zijn een paar eenvoudige dingen die je kunt doen om de kans te verkleinen dat je aan een database wordt toegevoegd.

- Afmelden voor gezichtsherkenning op Facebook. Wijzig je Facebook-instellingen zodat je niet langer wordt herkend door de gezichtsherkenningssoftware van Facebook. Wanneer je deze optie selecteert, verwijdert Facebook ook de gezichtssjabloon.
- Stop met je gezicht te veranderen op bijvoorbeeld Facebook of Snapchat. Hoewel Snapchat heeft gezegd dat hun gezichtsfiltertechnologie niet zo ver gaat als gezichtsherkenningssoftware, kan een app als deze twijfelachtige dingen doen met hun miljoenen gezichtsscans als ze dat willen. Face App liet wat wenkbrauwen fronsen toen het vorig jaar viraal ging voor een filter dat de gebruiker ouder maakte. Hun gebruiksvoorwaarden geeft hun het recht om geüploade foto's te gebruiken zoals *zij* willen.
- Blijf online anoniem met een VPN (virtual private network). VPNs versleutelen de gegevens rond je online-activiteiten en verbergen je IP-adres, wat helpt om je identiteit te verbergen voor kwaadwillenden en zelfs voor je ISP (=Internet Service Provider). Door dit te doen, kun je webtracking voorkomen en de hoeveelheid informatie beperken die aan je afbeelding kan worden gekoppeld. Maar zelfs met een sterke en betrouwbare VPN moet je op je hoede blijven als je online-afbeeldingen van jezelf toevoegt. Men zegt niet voor niets: 'het internet is voor eeuwig'.
- Camouflage. Gezichtsbedekking tijdens demonstraties is in Duitsland verboden, in Nederland (nog?) niet. Een manier om gezichtsherkenning te bemoeilijken is schmincken. Eenvoudig gesteld: ieder mens heeft unieke kenmerken in zijn gezichtsstructuur. The software is in staat die kenmerken te detecteren en te identificeren wie iemand is.

Appendix C Woo-verzoeken

C.1 Procedure

Wij²² delen zoveel mogelijk informatie over ons beleid. De Wet open overheid (Woo) regelt het recht op informatie van de overheid voor burgers en organisaties. De wet vervangt sinds 1 mei 2022 de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). Iedereen kan bij de NVWA een verzoek indienen voor de openbaarmaking van informatie die is neergelegd in documenten, zoals inspectierapporten.

C.1.1 Format WOO-verzoek

Waarom moet een Woo-verzoek voldoen?

Om uw verzoek zo snel mogelijk in behandeling te kunnen nemen, helpt het om uw verzoek zo volledig mogelijk in te dienen.

U vermeldt uw naam, adres, e-mailadres en telefoonnummer

U geeft in uw Woo-verzoek zo precies mogelijk aan op welk document / welke documenten of welke aangelegenheid uw verzoek ziet. Wanneer uw Woo-verzoek niet voldoende duidelijk is, neemt de NVWA contact met u op om een nadere toelichting te verkrijgen

Uw verzoek gaat over informatie die in één of meerdere documenten is vastgelegd

Uw verzoek gaat over informatie waarover de NVWA beschikt, dan wel behoort te beschikken

De informatie gaat over publieke informatie. Dat wil zeggen informatie over de publieke taak van de NVWA

In het Woo-verzoek geeft u aan over welke periode u de gevraagde informatie wilt ontvangen. Hoe langer de periode hoe meer tijd het kost om alles te verzamelen, waardoor het afronden van het Woo-verzoek langer kan duren dan gewenst

Geef zo mogelijk aan bij welke onderdeel van de NVWA deze informatie aanwezig is

Voordat u een Woo-verzoek indient kijk dan eerst of deze informatie niet eerder openbaar is gemaakt

U bent niet verplicht aan te geven waarom u de informatie wilt hebben, maar soms kan deze informatie de behandeling van het Woo-verzoek wel vereenvoudigen

Binnen 4 weken antwoord; soms langer. Gewoonlijk krijgt u binnen 4 weken een link naar de gevraagde stukken ...

Deze informatie krijgt u niet. Sommige informatie mag de overheid niet met u delen. ...

22 Deze informatie is gekopieerd van websites van de Rijksoverheid.

Als de organisatie de gevraagde stukken niet heeft ...

C.1.2 Bezwaar maken

Bezwaar maken over het besluit van uw verzoek.

Bent u het niet eens met het besluit over uw Woo-verzoek? Dan kunt u bezwaar maken. Dit doet u door, binnen 6 weken na dagtekening van het besluit, een bezwaarschrift in te dienen. Bij voorkeur kunt u uw bezwaarschrift via een e-mail verzenden naar nwabezwaarenberoep@nvwa.nl.

Uw bezwaarschrift kunt u eventueel ook per post verzenden naar: Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, divisie Juridische Zaken, team Bezwaar en Beroep, Postbus 43006, 3540 AA Utrecht.

In uw bezwaarschrift staat ten minste de volgende informatie:

- Uw naam en adres
- Telefoonnummer
- De datum
- Het kenmerk, het zaaknummer van de door u ontvangen brief van de NVWA (deze gegevens vindt u in de rechterkantlijn van de brief)
- De gronden van bezwaar, waarom u bezwaar maakt
- Uw handtekening

C.1.3 Woo-besluit wordt openbaar

Wanneer de behandeling van uw Woo-verzoek is afgerond sturen we het besluit met de openbaar te maken informatie naar u toe. Als er derde-belanghebbenden (personen of organisaties waar de informatie over gaat) betrokken zijn worden de geopenbaarde documenten, in veel gevallen, uitgesteld verstrekt.

Dat wil zeggen dat de derde-belanghebbenden eerst de mogelijkheid krijgen om bezwaar te maken tegen de feitelijke openbaarmaking. Dit kan door een bezwaarschrift in te dienen en, binnen 2 weken na dagtekening van het besluit, een voorlopige voorziening in te dienen bij de rechtbank. Als de derde-belanghebbenden geen gebruik maken van dit recht dan worden de geopenbaarde documenten na 2 weken verstrekt.

C.2 Wob-verzoeken

C.2.1 Wat is de Wob

De ‘Wob’ is een afkorting voor Wet openbaarheid van bestuur. In deze wet wordt geregeld wat de overheid in de openbaarheid moet doen en wat niet. Deze regeling is een uitvloeisel van het uitgangspunt vastgelegd in de Grondwet wat luidt: ‘De overheid betracht bij de uitvoering van haar taak openbaarheid volgens regels bij de wet te stellen.’

Met het oog op een goede en democratische bestuursvoering zijn de regels over de openheid en openbaarheid van bestuur zoveel mogelijk in de Wob opgenomen. Het uitgangspunt van de wet is dat de informatie over bestuurlijke aangelegenheden openbaar is. Uit eigen beweging hoort de overheid dan ook informatie over het beleid te verschaffen, zodra dat in het belang is van een goede en democratische bestuursvoering. Geheimhouding is dus de uitzondering op de regel en moet bovendien worden gemotiveerd. Ook zijn er nadere regels opgesteld met betrekking tot de uitvoering van de wet. Een voorbeeld hiervan is de hoogte van de vergoeding voor de kosten die de overheid maakt om de informatie te verstrekken. Dit is geregeld in het Besluit tarieven openbaarheid van bestuur. Zo zijn er nog veel meer nadere regels.

C.2.2 Doel van de Wob

De overheid vervult bij de uitvoering van haar taak openbaarheid. Dit is bepaald in artikel 110 van de Grondwet. Met andere woorden: de overheid neemt openbaarheid in acht bij de uitoefening van haar taken. Ook bepaalt dat artikel dat in een wet moet zijn neergelegd hoe de overheid dat doet. Dit is gebeurd in de Wob.

Zo bepaalt de Wob welke informatie openbaar is en wanneer deze verstrekt moet worden aan een verzoeker om informatie. Het kerndoel van de Wob is het reguleren van de openbaarheid van het bestuur en de informatievoorziening hiervan. Dit is ten behoeve van een goede en democratische bestuursvoering.

C.2.3 Waarop is de Wob van toepassing

De Wob is van toepassing op verzoeken tot openbaarmaking van informatie over bestuurlijke aangelegenheden bij de hiervoor in de wet aangewezen bestuursorganen. Iedereen kan zo’n verzoek indienen. Daarbij hoeft de verzoeker bij de openbaarmaking geen belang te hebben. Verder maakt het niet uit of de verzochte informatie op schrift staat, of bijvoorbeeld op een geluidsband dan wel een gegevensdrager.

C.2.4 Bij welke bestuursorganen kan informatie worden gevraagd

In de Wob is bepaald bij welke bestuursorganen om openbaarmaking van bestuurlijke informatie kan worden verzocht. Dit zijn onder andere:

- de ministers;

- de bestuursorganen van de provincies (bijvoorbeeld het college van gedeputeerde staten);
- de bestuursorganen van de gemeente (zoals het college van burgemeester en wethouders);
- de bestuursorganen van de waterschappen (onder andere het dagelijks bestuur);
- publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties;
- instellingen, diensten en bedrijven die onder de verantwoordelijkheid van de genoemde bestuursorganen werkzaam zijn. Uit de rechtspraak volgt dat dat orgaan dan wel een aanzienlijke invloed op die instelling, dienst of dat bedrijf moet hebben.

Een voorbeeld van een uitgezonderd bestuurorgaan, waarbij dus geen openbaarmaking van informatie kan worden verzocht, is de Commissie advies- en verwijspunt klokkenluiden.

C.2.5 Welke informatie kan worden gevraagd?

De openbaarmaking en verstrekking van informatie die op grond van de Wob kan worden verzocht, moet over een bestuurlijke aangelegenheid gaan die betrekking heeft op het beleid van een bestuursorgaan. Daaronder vallen ook de voorbereiding en de uitvoering van het beleid. Wanneer informatie voor intern beraad wordt opgevraagd, worden daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen echter weggelaten.

Hierop bestaan wel uitzonderingen. Zo kan het met het oog op een goede en democratische bestuursvoering toch te rechtvaardigen zijn dat de persoonlijke beleidsopvatting wordt verstrekt in een niet tot personen herleidbare vorm. Daarnaast geldt bij milieu-informatie dat het belang van de bescherming van de persoonlijke beleidsopvattingen afgewogen moet worden tegen het belang van openbaarmaking. Verder is een vereiste dat de informatie bij een bestuursorgaan berust. Het is daarbij niet van belang hoe de informatie is opgeslagen. Informatie die zich zowel op een schriftelijk stuk bevindt als opgeslagen is op een ander materiaal, zoals een geluidsband of een gegevensdrager, kan openbaar worden gemaakt.

C.2.6 Verzoek om openbaarmaking

Het verzoek om openbaarmaking van informatie kan zowel mondeling als schriftelijk gebeuren. Het verdient de voorkeur om dit schriftelijk te doen. Soms kan dit ook elektronisch, maar sommige bestuursorganen sluiten deze mogelijkheid uit. Dit moet worden gedaan bij het bestuursorgaan, of een onder verantwoordelijkheid van een bestuursorgaan werkzame instelling, dienst of bedrijf, waarbij de verzochte informatie berust. Wanneer dit verzoek echter wordt gedaan bij een orgaan waarbij de informatie niet berust, moet het bestuursorgaan de verzoeker of het verzoek doorverwijzen naar het juiste bestuursorgaan. Verder hoeft in het verzoek geen belang van de verzoeker bij de informatie te worden vermeld. Wel moet de bestuurlijke aangelegenheid, of het daarop betrekking hebbend document waarover de verzoeker informatie wenst te ontvangen, zo precies mogelijk worden vermeld. Als dit te algemeen is geformuleerd, moet het bestuursorgaan de verzoeker alsnog behulpzaam zijn bij het preciseren.

C.2.7 Beslissing op het verzoek

Op het verzoek om openbaarmaking van informatie beslist het bestuursorgaan mondeling of schriftelijk. Een gehele of gedeeltelijke afwijzing van een schriftelijk verzoek om informatie vindt echter in het algemeen schriftelijk plaats. Ingeval een mondeling verzoek plaatsvindt, vindt een afwijzing schriftelijk plaats als de verzoeker daarom vraagt. Het bestuursorgaan moet de verzoeker overigens op deze mogelijkheid wijzen. Ook vindt de beslissing schriftelijk plaats, als het verzoek om informatie een derde betreft en deze daarom heeft verzocht. Dan wordt tevens aan de derde de op hem betrekking hebbende informatie gezonden.

C.2.8 Termijnen

Het bestuursorgaan beslist zo spoedig mogelijk op het verzoek om informatie. Uiterlijk moet hij dit doen binnen vier weken vanaf de dag na de ontvangst van het verzoek. Deze termijn kan het bestuursorgaan verlengen met maximaal vier weken. Dit moet hij schriftelijk bekendmaken aan de verzoeker binnen deze eerste termijn. Daarbij kan het bestuursorgaan de termijn opschorten in het geval een niet-aanvrager moet worden gehoord.

Voor milieu-informatie zijn afwijkende termijnen in de Wob opgenomen. De uiterste beslistermijn is dan twee weken als het bestuursorgaan van plan is de milieu-informatie te verstrekken. De verwachting moet dan wel zijn dat een belanghebbende daar bezwaar tegen heeft. Verlenging van de beslistermijn bij milieu-informatie kan alleen plaatsvinden als de omvang of de gecompliceerdheid van de milieu-informatie een verlenging rechtvaardigt. In eerste instantie bepaalt het bestuursorgaan of sprake is van zo'n rechtvaardiging.

C.2.9 Wijze van informatie verstrekking

Er zijn verschillende wijzen waarop de informatie wordt verstrekt.

- Indien het bestuursorgaan heeft besloten de informatie openbaar te maken, wordt deze tegelijk met de bekendmaking van het besluit verstrekt. Een uitzondering hierop is wanneer het bestuursorgaan de verwachting heeft dat een belanghebbende daartegen bezwaar heeft. In dat geval wordt de informatie niet eerder verstrekt dan twee weken nadat de beslissing is bekendgemaakt.
- Indien het bestuursorgaan beslist dat de verzochte informatie openbaar wordt gemaakt, kan hij de informatie op verschillende manieren aan de verzoeker verstrekken. Hij kan:
 - een kopie ervan geven;
 - de letterlijke inhoud ervan in een andere vorm verstrekken;
 - kennisneming van de inhoud toestaan;
 - een uittreksel of een samenvatting van de inhoud geven;
 - inlichtingen uit de informatie verschaffen.
- Als de verzoeker heeft verzocht de informatie te verstrekken in een bepaalde vorm, geeft het bestuursorgaan hier gehoor aan. Hiervan wijkt het bestuursorgaan af als het verstrekken van de

informatie in die vorm redelijkerwijs niet gevegd kan worden. Of in het geval dat de informatie reeds in een andere, voor de verzoeker gemakkelijk toegankelijke vorm voor het publiek beschikbaar is.

- Bij milieu-informatie geldt daarbij dat het bestuursorgaan onder bepaalde omstandigheden ook informatie geeft over de methoden die zijn gebruikt bij het samenstellen van de eerstbedoelde informatie.

C.2.10 Weigeringsgronden voor verstrekking

Het openbaar maken van informatie blijft onder bepaalde in de Wob genoemde voorwaarden achterwege. Het recht van de burger op informatie en de plicht van overheidsorganen om informatie te verstrekken wordt met deze voorwaarden begrensd. Volgens vaste rechtspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS) dient het recht op openbaarmaking op grond van de Wob uitsluitend het publieke belang van een goede en democratische bestuursvoering. Bij de te verrichten belangenafweging wordt het algemene of publieke belang bij openbaarmaking van de gevraagde informatie afgezet tegen de door de weigeringsgronden te beschermen belangen.

De weigeringsgronden zijn onderverdeeld in absolute en relatieve gronden. Deze zijn in de subparagrafen uitgewerkt.

C.2.10.1 Absolute weigeringsgronden

Op absolute weigeringsgronden (ook wel uitzonderingsgronden genoemd) wordt het verstrekken van informatie geweigerd. Hierbij hoeft het belang van de informatieverschaffing niet te worden afgewogen tegen het belang van het niet verschaffen van de informatie. Het achterwege laten van informatieverstrekking geldt alleen voor dat gedeelte van de gevraagde informatie, waarbij de absolute uitzonderingsgronden feitelijk aan de orde zijn. Een verzoek om informatie over een bestuurlijke aangelegenheid kan dus een zo ruim terrein bestrijken, dat niet wegens het enkele feit dat een deel van dat terrein onder één van de absolute uitzonderingsgronden valt, alle informatie zou moeten worden geweigerd. Hieronder zijn deze gronden met een toelichting weergegeven.

Het verstrekken van informatie blijft achterwege op (één van) de hieronder genoemde gronden, voor zover dit:

- de eenheid van de Kroon in gevaar zou kunnen brengen.

Uit de wetsgeschiedenis volgt dat met de eenheid van de Kroon is bedoeld de eenheid van Koning en ministers. Deze zou in gevaar komen als informatie zou worden verstrekt over de inhoud van documenten, waaruit meningsverschillen tussen de Koning en het kabinet zouden blijken. Met 'eenheid van de Kroon' is hier niet bedoeld 'eenheid van het kabinet' of 'eenheid van het beleid'.

- de veiligheid van de Staat zou kunnen schaden.

De voorschriften die betrekking hebben op geheimhouding uit veiligheidsoverwegingen van documenten binnen de overheid blijven van kracht voor zover zij niet in strijd zijn met de wet, aldus de wetsgeschiedenis.

Een voorbeeld van een succesvolle toepassing van deze uitzonderingsgrond is een rechtszaak over een besluit van de minister van Defensie. Dit besluit zag op de weigering een document dat tabellen bevatte met de inzet van de Koninklijke marechaussee ten tijde van een G8-top openbaar te maken. Volgens de ABRvS had de minister zich terecht op het standpunt gesteld dat uit dit document de inzet en werkwijze van de Koninklijke marechaussee kan worden afgeleid en dat openbaarmaking ervan de veiligheid van de Staat zou kunnen schaden.

- bedrijfs- en fabricagegegevens betreft, die door natuurlijke personen of rechtspersonen vertrouwelijk aan de overheid zijn meegedeeld.

Deze weigeringsgrond heeft volgens vaste rechtspraak van de ABRvS slechts betrekking op die gegevens, waaruit wetenswaardigheden kunnen worden afgelezen of afgeleid over de technische bedrijfsvoering of het productieproces, dan wel over de afzet van de producten of de kring van afnemers en leveranciers. Ook gegevens die uitsluitend de financiële bedrijfsvoering betreffen, kunnen onder omstandigheden zodanige bedrijfsgegevens zijn.

- persoonsgegevens betreft als bedoeld in paragraaf 2 van hoofdstuk 2 van de Wet bescherming persoonsgegevens, tenzij de verstrekking kennelijk geen inbreuk op de persoonlijke levenssfeer maakt.

Volgens paragraaf 2 van hoofdstuk 2 van de Wet bescherming persoonsgegevens mogen bepaalde persoonsgegevens slechts worden verwerkt in de gevallen die expliciet genoemd worden. Maar ook om redenen van zwaarwegend algemeen belang en als passende waarborgen worden geboden. Uit de wetsgeschiedenis volgt dat met de ‘tenzij-bepaling’ in deze uitzonderingsgrond tot uitdrukking wordt gebracht dat gevoelige persoonsgegevens slechts voor verstrekking in aanmerking komen, indien ondubbelzinnig vaststaat dat verstrekking geen inbreuk maakt op de persoonlijke levenssfeer. Oftewel, over de afwezigheid van een inbreuk op de persoonlijke levenssfeer moet volgens de wetsgeschiedenis redelijkerwijs geen twijfel mogelijk zijn.

C.2.10.2 Relatieve weigeringsgronden

Ook op relatieve weigeringsgronden kan het verstrekken van informatie worden geweigerd. Hierbij vindt een afweging plaats tussen het publieke belang van het verstrekken van informatie en het te beschermen bijzondere belang. Hieronder zijn deze gronden met een toelichting weergegeven. Het verstrekken van informatie blijft achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen (één van) de hieronder genoemde belangen:

- de betrekkingen van Nederland met andere staten en met internationale organisaties.

Met deze uitzonderingsgrond wordt volgens de wetsgeschiedenis beoogd te voorkomen dat de wettelijke plicht tot het verstrekken van informatie tot gevolg zou hebben dat de Nederlandse internationale betrekkingen schade zouden lijden. Voor toepassing van deze bepaling is voldoende dat men als gevolg van het verschaffen van informatie voorziet dat het internationale contact op bepaalde punten stroever zal gaan lopen. Daarvoor zijn wel concrete aanwijzingen nodig. Deze concreetheid kan eruit bestaan dat aan Nederland uitdrukkelijk te verstaan is gegeven, dat op de vertrouwelijkheid van de desbetreffende documenten wordt gerekend. Dit wordt in de rechtspraak bij de toetsing aan deze grond als uitgangspunt genomen.

- de economische of financiële belangen van de Staat, de andere publiekrechtelijke lichamen of de in artikel 1a, onder c en d, bedoelde bestuursorganen.

Uit de wetsgeschiedenis volgt dat een situatie waarin de economische en financiële belangen van de Staat in het geding zijn zich bijvoorbeeld voordoet bij de ramingen van de kosten die de Rijksgebouwendienst maakt voor de aanbesteding van bouwprojecten. Ook kan gedacht worden aan regels betreffende de invordering van belastingschulden voor zover kennisneming daarvan de invordering kan vertragen of belemmeren.

- de opsporing en vervolging van strafbare feiten.

Deze weigeringsgrond beoogt volgens de wetsgeschiedenis te voorkomen, dat de opsporing en vervolging van strafbare feiten zou kunnen worden gefrustreerd door openbaarmaking van gegevens die opsporingsambtenaren of het Openbaar Ministerie inmiddels hebben vergaard. Daarbij ziet deze grond volgens vaste rechtspraak niet alleen op bescherming van belangen in het individuele geval van een te onderzoeken en te vervolgen strafbaar feit, maar ook op de opsporingsstrategie in het algemeen. Daaronder vallen ook de middelen waarmee de functionarissen de strategieën uitvoeren.

- inspectie, controle en toezicht door bestuursorganen.

Uit de wetsgeschiedenis volgt dat om inspectie, controle en toezicht, gericht op het vaststellen van niet-strafbare feiten, doeltreffend te laten geschieden nogal eens gebruik moet worden gemaakt van steekproefsgewijze systemen. Deze steekproeven zouden hun zin verliezen als de hierop betrekking hebbende documenten voor een ieder ter inzage zouden zijn. Dit levert dan ook een weigeringsgrond op.

Een voorbeeld van een succesvolle toepassing van deze uitzonderingsgrond is een rechtszaak over een besluit van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Dit besluit zag op de weigering van het verstrekken van een beleidsdraaiboek over het eventuele optreden van de politie, de Koninklijke Marechaussee en het Openbaar Ministerie. De ABRvS kon de minister hierin volgen, omdat het draaiboek inzicht bood in strategieën, technieken en tactieken van de politie, de Koninklijke Marechaussee en het Openbaar Ministerie. In het draaiboek werd namelijk onder meer uiteengezet welke uitgangspunten zijn gehanteerd, welke bevoegdheden op welke wijze moeten worden ingezet, hoe bij calamiteiten moet worden gehandeld en hoe met de aanwending van geweld moet worden omgegaan. Daarom zou openbaarmaking van het draaiboek de effectiviteit en veiligheid van toekomstig optreden van die instanties in gevaar kunnen brengen. Openbaarmaking van de informatie uit het draaiboek woog dan ook niet op tegen het belang van inspectie, controle en toezicht door bestuursorganen.

- de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer.

Volgens de wetsgeschiedenis wordt over gegevens van persoonlijke aard, die door burgers aan de overheid is verstrekt in het vertrouwen dat deze alleen door de overheid zouden worden gebruikt voor het doel dat bij het verschaffen ervan wordt beoogd, geen informatie naar buiten verstrekt indien het publieke belang van de openbaarheid niet opweegt tegen het belang van de vertrouwelijkheid van de informatie. Op grond van vaste rechtspraak van de ABRvS is voor de vraag of openbaarmaking van gegevens in het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van de Wob kan worden geweigerd, bepalend of bij openbaarmaking het belang van de eerbiediging van de persoonlijke

levenssfeer aan de orde is, en zo ja, of dat belang zwaarder moet wegen dan het belang van openbaarheid.

- het belang, dat de geadresseerde erbij heeft als eerste kennis te kunnen nemen van de informatie. In het algemeen heeft degene aan wie men schrijft, of voor wie de informatie in eerste instantie is bedoeld, ook het recht daar als eerste kennis van te nemen. Deze regel zal in een belangenafweging vooral zwaar wegen indien er sprake is van een individuele geadresseerde. Zij laat wel toe dat de betrokken documenten of informatie daaruit onder omstandigheden vooraf onder embargo bijvoorbeeld aan de pers worden verstrekt, aldus de wetsgeschiedenis.
- het voorkomen van onevenredige bevoordeling of benadeling van bij de aangelegenheid betrokken natuurlijke personen of rechtspersonen dan wel van derden.

Deze weigeringsgrond is het meest algemeen. Als door het verstrekken van informatie andere belangen dan die genoemd in de andere gronden te zeer worden geschaad, is deze aan de orde. Deze weigeringsgrond mag er volgens de wetsgeschiedenis echter niet toe leiden dat overheidsorganen gegevens mogen achterhouden, omdat publicatie daarvan mogelijk een ongunstig licht zou werpen op het door hen gevoerde beleid, of de kansen op aanvaarding van het door hen voorgenomen beleid zou verkleinen.

In de rechtspraak heeft zich een geval voorgedaan waarin een persoon bij de toenmalige minister van Justitie had verzocht om verstrekking van informatie over een destijds beëindigd, uitvoerig en langlopend strafrechtelijk onderzoek naar de grootschalige invoer van en handel in verdovende middelen. De ABRvS was van oordeel dat de minister bij de afweging van het belang van het voorkomen van onevenredige benadeling van derden tegenover het belang van openbaarmaking in redelijkheid heeft kunnen weigeren de stukken openbaar te maken. Volgens de ABRvS moest namelijk voorkomen worden dat door openbaarmaking van de stukken – al dan niet in combinatie met andere informatie of kennis waarover reeds wordt beschikt – de identiteit van bedoelde derden bekend werd, waardoor hun veiligheid gevaar zou kunnen lopen en bovendien verder strafrechtelijk onderzoek zou kunnen worden belemmerd.

C.2.10.3 Milieu

Voor verstrekking van informatie die betrekking heeft op het milieu zijn uitzonderingen op de weigeringsgronden gemaakt. De belangrijkste zijn hieronder genoemd.

Het verstrekken van milieu-informatie blijft onder voorwaarden achterwege op de grond dat het bedrijfs- en fabricagegegevens betreft die door natuurlijke personen of rechtspersonen vertrouwelijk aan de overheid zijn meegedeeld. Voorwaarde voor deze weigeringsgrond is dus dat het belang van openbaarmaking niet opweegt tegen dat belang; de vertrouwelijkheid van bedrijfs- en fabricagegegevens.

De weigeringsgrond dat het verstrekken van informatie achterwege blijft zover het belang daarvan niet opweegt tegen het voorkomen van onevenredige bevoordeling of benadeling van bij de aangelegenheid betrokken natuurlijke personen of rechtspersonen dan wel van derden, geldt niet.

Wat betreft de informatie die betrekking heeft op emissies in het milieu is een aantal weigeringsgronden niet van toepassing. Namelijk de weigeringsgronden dat verstrekking van deze informatie achterwege blijft, voor zover dit:

- bedrijfs- en fabricagegegevens zijn, die door natuurlijke personen of rechtspersonen vertrouwelijk aan de overheid zijn meegedeeld;
- persoonsgegevens zijn als bedoeld in paragraaf 2 van hoofdstuk 2 van de Wet bescherming persoonsgegevens, tenzij de verstrekking kennelijk geen inbreuk op de persoonlijke levenssfeer maakt;
- het belang van openbaarmaking niet opweegt tegen de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer.

C.2.11 Intern beraad

De Wob bepaalt dat geen informatie wordt verstrekt over persoonlijke beleidsopvattingen van bewindslieden, bestuurders of ambtenaren in documenten die zijn opgesteld ten behoeve van intern beraad.

Onder ‘intern beraad’ verstaat de Wob: ‘het beraad over een bestuurlijke aangelegenheid binnen een bestuursorgaan, dan wel binnen een kring van bestuursorganen in het kader van de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een bestuurlijke aangelegenheid’. Volgens de wetsgeschiedenis kunnen opvattingen en meningen die worden gedragen door meer personen, een groep personen of een bestuursorgaan ook vallen onder het begrip persoonlijke beleidsopvattingen.

Op die regel geldt echter een uitzondering. Met het oog op een goede en democratische bestuursvoering kan informatie over persoonlijke beleidsopvattingen wel worden verstrekt, maar dan in niet tot personen herleidbare vorm. Dit ligt weer anders als degene die deze opvattingen heeft geuit, heeft ingestemd met het verstrekken van de informatie in herleidbare vorm. In dat geval mag het wel.

Voor milieu-informatie geldt dat het belang van de bescherming van de persoonlijke beleidsopvattingen afgewogen moet worden tegen het belang van openbaarmaking. Daarbij kan informatie over persoonlijke beleidsopvattingen worden verstrekt in niet tot personen herleidbare vorm.

C.2.12 Oneens met de beslissing

Er staan verschillende mogelijkheden ter beschikking wanneer je het niet eens bent met een beslissing. Let op; op de WOB is de Wet dwangsom en beroep bij niet tijdig beslissen niet van toepassing. Dat betekent niet dat het bestuursorgaan niet (tijdig) hoeft te beslissen, uiteraard, maar wel dat wanneer niet tijdig wordt beslist geen dwangsom verschuldigd is of kan worden.

C.2.12.1 Bezwaar

Indien het bestuursorgaan het verzoek tot verstrekking van informatie afwijst, kan je tegen dat besluit bezwaar maken. In de regel moet dit gebeuren bij het bestuursorgaan dat die beslissing heeft genomen. Daarop zal het bestuursorgaan, bij een ontvankelijk bezwaar, zijn besluit heroverwegen en zijn oordeel neerleggen in een beslissing op het bezwaar.

C.2.12.2 Beroep

Mocht de heroverweging in de beslissing op het bezwaar niet tot het gewenste resultaat leiden, dan kun je hiertegen beroep instellen bij de rechtbank. De rechtbank oordeelt, bij een ontvankelijk beroep, of het besluit van het bestuursorgaan rechtmatig is en of de verzochte informatie terecht niet is verstrekt.

C.2.12.3 Hoger beroep

Wanneer de rechtbank je in het ongelijk heeft gesteld, kan hij tegen die uitspraak hoger beroep instellen. Bij Wob-zaken moet hoger beroep worden ingesteld bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Dit college beoordeelt, bij een ontvankelijk hoger beroep, of de uitspraak van de rechtbank moet worden bevestigd of vernietigd.

C.2.12.4 Voorlopige voorziening

Met een voorlopige voorzieningsprocedure kun je de voorzieningenrechter vragen het besluit of de beslissing op bezwaar te schorsen. Hierbij moet dan wel sprake zijn van een spoedeisend belang. Dit voorlopig oordeel blijft van kracht totdat de rechter in een eventuele vervolprocedure definitief oordeelt.

C.2.13 Kosten Wob-verzoek

Voor het verstrekken van kopieën van documenten worden in het algemeen aan de verzoeker geen kosten in rekening gebracht. Echter, het bestuursorgaan mag dit wel. Voor organen die tot de centrale overheid behoren gelden maximumtarieven hiervoor. Dit is neergelegd in het Besluit tarieven openbaarheid van bestuur. Deze tarieven zijn als volgt:

voor minder dan 6 kopieën	nihil;
voor 6 tot 13 kopieën	€4,50;
voor 14 of meer kopieën	€0,35 per kopie.

Daarbij geldt bij het verstrekken van een uittreksel of een samenvatting van de inhoud van het document een maximumvergoeding van €2,25 per pagina van het uittreksel of de samenvatting.

Een uitzondering geldt voor het verstrekken van kopieën van een ander materiaal dat gegevens bevat. De kosten die het centrale overheidsorgaan dan in rekening brengt, mogen niet meer bedragen dan de kostprijs van het materiaal.

C.2.14 Hergebruik van informatie

‘Documenten die zijn voortgebracht door openbare lichamen van de lidstaten, vormen een enorme, diverse en waardevolle hoeveelheid bronnen die de kenniseconomie ten goede kunnen komen’, aldus de Richtlijn 2013/37/EU van het Europees Parlement en de Raad.

De Richtlijn 2003/98/EG inzake het hergebruik van overheidsinformatie (ook wel Richtlijn Overheidsinformatie genoemd) beoogt het hergebruik van informatie die door een overheidsorgaan is voortgebracht in de Europese Unie te vereenvoudigen door basisvoorwaarden hiervoor te harmoniseren en grote hindernissen voor hergebruik op de Europese markt weg te nemen. Het uiteindelijke doel is ‘een cultuurverandering in de publieke sector te faciliteren door een gunstige omgeving tot stand te brengen voor activiteiten met een toegevoegde waarde die voortkomen uit het hergebruik van beschikbare overheidsinformatie’.

Ter implementatie van deze is een extra hoofdstuk aan de Wob toegevoegd. Met deze nieuwe regeling kan een ieder een verzoek bij een bestuursorgaan indienen voor hergebruik. Wat hergebruik exact inhoudt, is gedefinieerd in de Wob. Hieronder wordt verstaan: *het gebruik van informatie die openbaar is op grond van deze of een andere wet en die is neergelegd in documenten berustend bij een overheidsorgaan, voor andere doeleinden dan het oorspronkelijke doel binnen de publieke taak waarvoor de informatie is geproduceerd.*

Zienswijze indienen

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/wet-openbaarheid-van-bestuur-wob/vraag-en-antwoord/wat-gebeurt-er-nadat-ik-een-wob-verzoek-heb-ingediend>

C.2.15 Voorbeeldbrieven

- En heel belangrijk, buk als het mogelijk is niet voor QR code drang en vaccinaties. Draag straks geen mondkapje. Laat je niet voor aepokken vaccineren.